

Rolnictwo polskie 20 lat po akcesji do UE – wykorzystane szanse, skutki i wyzwania

Prof. dr hab. Walenty Poczta

Warszawa, 8 maja 2024

PLAN

I. Uwagi wstępne

II. Rolnictwo polskie w UE – funkcjonowanie i skutki:

1. transfery finansowe do rolnictwa z tytułu WPR
2. płatności z WPR
3. zmiany poziomu produkcji i dochodów w rolnictwie
4. handel zagraniczny
5. inwestycje w rolnictwie
6. zmiany w strukturze gospodarstw rolnych
7. dochód rozporządzalny i wyposażenie gospodarstw gospodarstw domowych rolników

III. Podstawowe wybrane wyzwania:

1. globalne
2. unijne i krajowe

I. Uwagi wstępne

Priorytety we Wspólnej Polityce Rolnej

1958-1979 (początki WPR)	1980- 1991	Reforma w 1992 roku	Agenda 2000	Reforma z Luksemburga 2003 r.	Lata 2014-2020	Lata 2021-2027
<p>Wzrost samowystarczalności żywnościowej</p> <p>Zwiększenie produktywności rolnictwa</p> <p>Stabilizacja rynku rolnego i żywnościowego</p> <p>Wsparcie dochodów rolniczych</p>	<p>Nadprodukcja w sektorze rolnym</p> <p>Wzrost wydatków budżetowych na WPR</p> <p>Presja międzynarodowa (GATT/WTO)</p> <p>Początki polityki strukturalnej WPR</p>	<p>Redukcja nadwyżek produkcyjnych</p> <p>Wzrost znaczenia aspektów środowiskowych we WPR</p> <p>Stabilizacja dochodów rolników</p> <p>Stabilizacja budżetu WPR</p>	<p>Pogłębianie procesu reform WPR</p> <p>Konkurencyjność rolnictwa</p> <p>Rozwój obszarów wiejskich stymulowany przez WPR</p>	<p>Orientacja rynkowa rolnictwa</p> <p>Troska o konsumenta żywności</p> <p>Rozwój obszarów wiejskich</p> <p>Środowisko</p> <p>Uproszczenie zasad WPR</p> <p>Zgodność z ustaleniami WTO</p>	<p>Bezpieczeństwo żywnościowe</p> <p>Środowisko</p> <p>Spójność</p> <p>Ochrona interesów finansowych UE</p>	<p>Inteligentne i odporne rolnictwo</p> <p>Bezpieczeństwo żywnościowe</p> <p>Konkurencyjność i dochody</p> <p>Ochrona środowiska i klimat</p> <p>Włączenie społeczne i rozwój lokalny</p> <p>Jakość żywności i ochrona zdrowia</p>

Opinie o członkostwie Polski w UE

Grupy społeczno - zawodowe	Czy osobiście popiera Pan/i członkostwo Polski w Unii Europejskiej ?							
	Popieram (%)				Jestem przeciw (%)			
	2003	2016	2019	2023	2003	2016	2019	2023
Ogółem	63,0	81,0	91,0	85,0	30,0	10,0	5,0	10,0
Mieszkańcy największych miast	77,0	90,0	96,0	90,0	19,0	6,0	4,0	8,0
Mieszkańcy wsi	51,0	78,0	90,0	81,0	39,0	11,0	4,0	13,0
Rolnicy	38,0	89,0	88,0	75,0	57,0	7,0	5,0	14,0

Źródło: CBOS Komunikat BS/182/2003, 31/2016, 59/2019, 55/2023 (za B. Fedyszak-Radziejowska, Polska wieś 2024, Wyd. Scholar i FDPA)

Negocjacje i warunki członkostwa w obszarze rolnictwa (I)

Negocjacje w obszarze rolnictwo były ważne i trudne:

- sektor rolny w Polsce wówczas, ale również dzisiaj odgrywa w Polsce rolę daleko ważniejszą, niż w wielu starych i p.cz., i wielu prowadzących negocjacje równoległe z Polską,
- budżet rolny stanowił ponad 40% budżetu UE (dzisiaj jest to około 30%),
- istniały dość skomplikowane systemy regulacji rynków rolnych (np. **kwoty produkcji mleka, czy cukru**) i **parakwoty**, czyli wielkości produkcji do której było przewidziane wsparcie (dotyczyły np. skrobi, tytoniu),
- w przypadku podstawowych produktów (np. zboża ważne było przyjęcie poziomu plonu referencyjnego i powierzchni bazowej; w produkcji zwierzęcej wielkości pogłównia przeżuwaczy),
- w budżecie UE na lata 2000-2006 nie przewidziano w zasadzie środków na płatności bezpośrednie dla rolników ani w dziale „Rozszerzenie”, ani „WPR”,
- obowiązujące systemy płatności dla rolnictwa - propozycja Polski dotyczyła systemu uproszczonego, który okazał się trwały i po różnych modyfikacjach obowiązuje do dzisiaj.

Negocjacje i warunki członkostwa w obszarze rolnictwa (II)

Najtrudniejszymi kwestiami były:

- **poziom dopłat bezpośrednich** (2004-2006 – 25% I filar + II filar + budżet PL, razem odpowiednio 55%, 60% i 65%, następnie dopłaty krajowe i osiągnięcie **100% poziomu w roku 2010**, a tylko **ze środków UE w roku 2013** [ważne: przyznany poziom zapewnił konkurencyjność na rynku UE])
- **kwota produkcji mleka** – kompromis osiągnięto dopiero podczas szczytu w Kopenhadze 13 grudnia 2002 roku, (przekroczenie 2005/06, 2012/13 i 2014/15), od kwietnia 2015 kwoty mleczne zostały zniesione,
- (generalnie kwoty produkcji – mleko, cukier oraz ogólnokrajowe parakwoty – nie okazały się ograniczeniem dla polskiego rolnictwa)

Negocjacje i warunki członkostwa w obszarze rolnictwa (III)

Największym sukcesem negocjacji była synergia WPR i JRE

WPR i JRE wespół stworzyły zespół instrumentów regulacyjnych i strumieni funduszy oddziałujących na sektor rolno-żywnościowy zarówno od strony popytowej jak i podaźowej.

Akcesja w sektorze rolnym - podobnie jak w całej gospodarce - przyniosła skutki w dwóch podstawowych obszarach:

- Uczestnictwo w JRE wraz ze swobodnym przepływem osób, towarów, usług i kapitału – efekt propopytowy akcesji,
- Wsparcie rozwoju z budżetu UE, a w rolnictwie dodatkowo wsparcie dochodów rolników – efekt propodaźowy.

II. Rolnictwo polskie w UE – funkcjonowanie i skutki

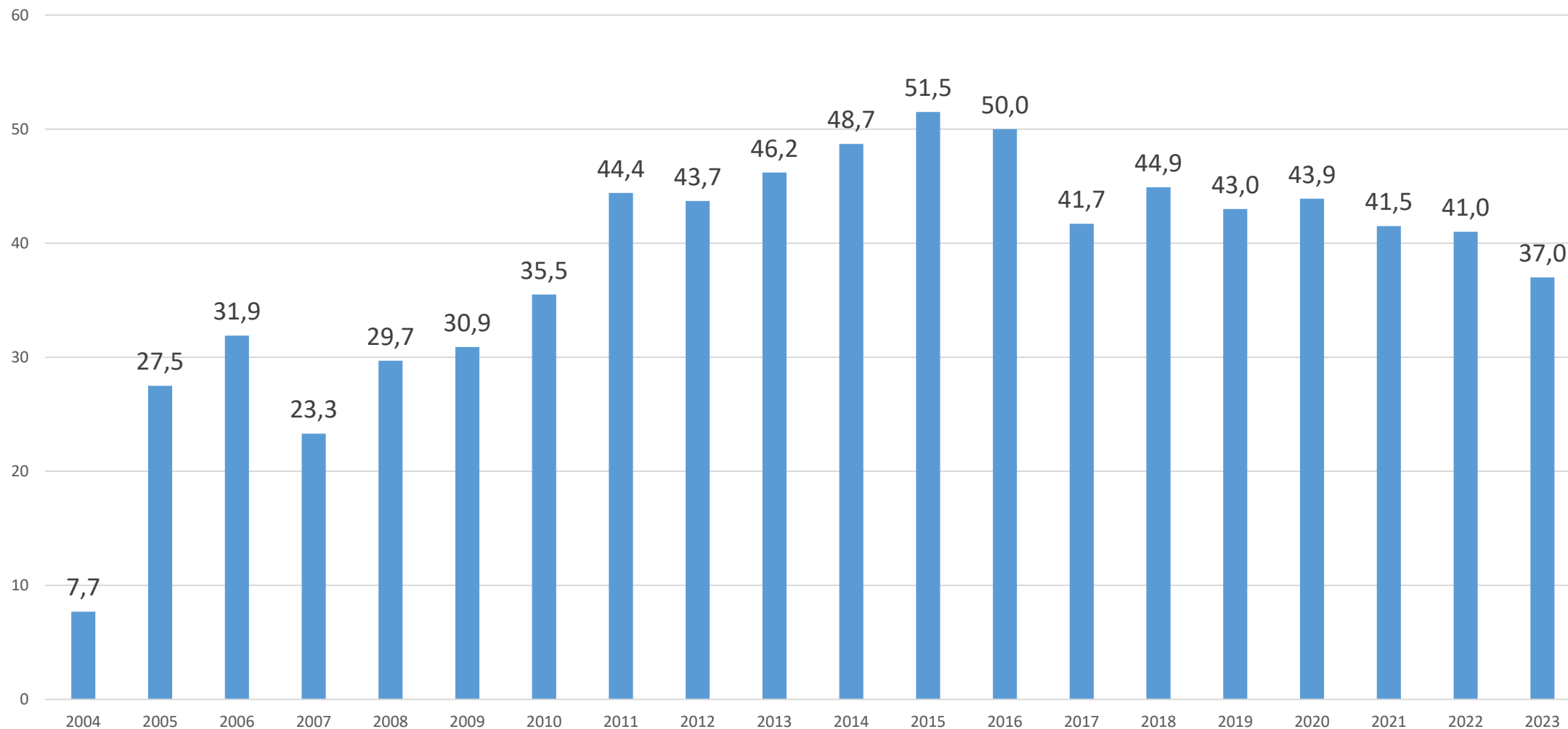
*1. Transfery finansowe do rolnictwa z tytułu
WPR*

Transfery finansowe z unijnego budżetu do Polski (w mld EUR)

(od 1 maja 2004 r. do końca lutego 2024 r.)

Wyszczególnienie	Transfery
I. Transfery z UE do Polski	247,7
1. Polityka spójności	161,1
Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnych (do 2006 r.)	1,2
2. Wspólna polityka rolna	77,8
Dopłaty bezpośrednie	49,9
Interwencje rynkowe	1,8
PROW do 2013 r.	16,1
PROW 2014-2020	8,6
PROW 2021-2027	0,1
Pozostałe WPR	0,2
II. Wpłaty do budżetu UE	84,7
III. Zwroty środków do budżetu UE	0,3
Saldo rozliczeń RP ↔ UE	162,7

Udział środków UE w budżecie rolnym Polski (%)

Źródło: A. Czyżewski, R. Kata, A. Matuszczak, *Wpływ wydatków budżetowych na zmiany strukturalne i dochody w rolnictwie w warunkach funkcjonowania w Polsce instrumentów WPR*, „*Ekonomista*” 2020, nr 6; *Ważniejsze relacje w wydatkach budżetów rolnych Polski w latach 2015–2022. Studium porównawcze*, „*Annals of the Polish Association of Agricultural and Agribusiness Economists*” 2022, vol. 24(3). Czyżewski Andrzej, Kata Ryszard, Matuszczak Anna: Kierunki zmian w wydatkach budżetu rolnego Polski w okresie rządów kolejnych koalicji w latach 2010-2023, *Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu*, vol. 25, no. 3, 2023, pp. 48- 61, DOI:10.5604/01.3001.0053.8723

II. Rolnictwo polskie w UE – funkcjonowanie i skutki

2. Płatności z WPR

Płatności z tytułu realizacji WPR 2004-2023

Program	Kwota zrealizowanych płatności (mln PLN)
Płatności bezpośrednie*	250 930
Razem 2004–2006, w tym:	17 648
SPO Rolnictwo	6878
PROW 2004–2006	10 770
PROW 2007–2013	74 290
PROW 2014–2020*	78 202
Razem 2004–2020*	170 140
PROW 2023–2027	7799 (mln EUR)

* Zrealizowane płatności i zawarte umowy/wydane decyzje według stanu na dzień 31 marca 2024 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR; MRiRW – Wykorzystanie... (2009); Sprawozdanie... (2009), ARiMR, *Wdrażane programy i działania – dane liczbowe. Program rozwoju obszarów wiejskich 2007–2013*, <http://www.arimr.gov.pl/pomoc-unijna/wdrazane-programy-i-dzialania-dane-liczbowe/program-rozwoju-obszarow-wiejskich-2007-2013.html> (dostęp: 21.06.2019) oraz <https://www.gov.pl/web/arimr/wdrazane-programy-i-dzialania---dane-liczbowe>.

II. Rolnictwo polskie w UE – funkcjonowanie i skutki

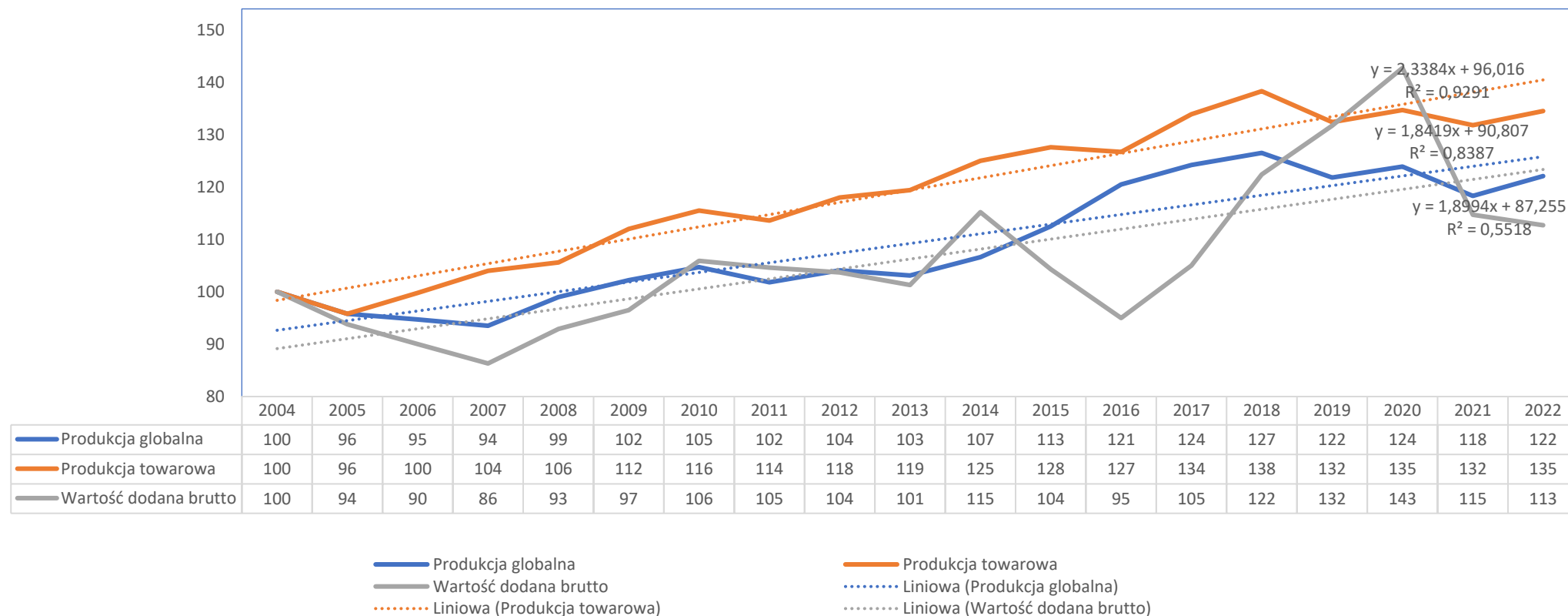
3. Zmiany produkcji i dochodów w rolnictwie

Wolumen i wzrost produkcji rolnej w UE-27 i wybranych krajach członkowskich, ceny stałe 2015 roku (mld euro w cenach bazowych) UE-27

[we wszystkich analizowanych latach w celu zachowania porównywalności bez Wielkiej Brytanii (też w okresie członkostwa), ale z Chorwacją (też przed rokiem 2007)].

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Średnie roczne tempo wzrostu (%)
UE-27	347,1	343,6	346,0	356,6	357,5	353,1	360,5	350,0	356,8	373,2	370,7	373,8	377,8	379,4	384,7	385,2	390,2	376,4	371,4	0,63
Niemcy	50,8	50,8	50,7	52,3	53,3	51,8	52,7	52,1	51,9	55,0	52,4	52,4	52,7	48,8	51,6	53,6	55,4	54,8	54,7	0,29
Hiszpania	34,6	35,4	39,2	38,3	38,7	40,1	41,2	39,0	41,9	44,4	44,4	47,6	46,7	50,2	50,8	51,5	52,5	47,9	44,1	2,02
Francja	70,1	68,5	69,6	70,8	71,0	69,5	71,1	69,9	69,2	74,0	72,9	68,5	71,1	72,0	71,7	69,6	69,1	67,8	69,8	0,26
Włochy	53,2	52,3	52,3	53,3	52,2	52,1	52,0	50,3	50,8	49,7	51,5	51,5	49,7	51,0	50,4	50,7	50,4	49,4	48,4	-0,40
Holandia	23,4	23,5	24,0	24,7	25,2	25,3	25,3	25,3	25,6	25,8	26,1	26,6	26,8	26,3	26,7	26,6	26,9	26,2	25,7	0,65
Polska	19,3	19,1	20,3	20,4	21,6	20,9	20,9	21,2	21,3	22,9	22,2	24,1	24,4	24,3	24,1	26,0	25,5	25,3	25,5	1,71
Udział rolnictwa polskiego (UE27=100)	5,6	5,6	5,9	5,7	6,0	5,9	5,8	6,1	6,0	6,1	6,0	6,4	6,5	6,4	6,3	6,7	6,5	6,7	6,9	x

Dynamika produkcji i wartości dodanej brutto w rolnictwie polskim w latach 2004–2022 (ceny stałe; 2004 r. = 100)

Fizyczne rozmiary produkcji rolnej - produkcja roślinna

Wyszczególnienie		Zboża	Pszenica	Rzepak	Ziemniaki	Buraki cukrowe	Warzywa	Owoce		
								bez cytrusowych	z cytrusami	z cytrusami i winogronem
Średnio lata 2004-2006	Produkcja (mln ton)	26,1	8,5	1,6	11,3	12,0	4,7	2,7	:	:
	Udział w UE-27(%)	9,5	7,0	11,2	19,4	10,1	:	11,5	:	:
	Miejsce w UE-27	3	3	3	2	3	4	4	:	:
Średnio lata 2020-2022	Produkcja (mln ton)	34,7	12,5	3,2	7,0	14,8	5,3	4,8	4,8	4,8
	Produkcja 2004-2006 =100	133	147	200	62	123	113	178	:	:
	Udział w UE-27(%)	12,2	9,4	18,0	13,9	14,0	8,4	19,1	13,3	7,8
	Miejsce w UE-27	3	3	3	3	3	5	2	3	4

Fizyczne rozmiary produkcji rolnej - produkcja zwierzęca

Wyszczególnienie		Mięso (w wadze poubojowej)			Mleko krowie	Jaja kurze
		Wołowina	Wieprzowina	Drób		
Średnio lata 2004-2006	Produkcja (tys. ton)	320	1973	1004	11935	537
	Udział w UE-27(%)	4,3	9,3	10,6	8,7	7,4
	Miejsce w UE-27	7	4	3	3	6
Średnio lata 2020-2022	Produkcja (tys. ton)	551	1915	2655	14980	610
	Produkcja 2004-2006 =100	172	97	264	126	114
	Udział w UE-27(%)	8,2	8,4	20,0	9,4	8,8
	Miejsce w UE-27	6	4	1	3	6

Źródło: Economic Accounts for Agriculture; Eurostat. Obliczenia własne. Statistisches Jahrbuch über Ernährung, Landwirtschaft und Forsten der Bundesrepublik Deutschland, 2008 i 2023.

Stopień samowystarczalności żywnościowej w EWG/UE (%)

Produkty	EWG-6 1960 ^a	EWG-9 1981	EWG-12 1990	UE -15 1999	UE -28 2015	UE-27 2020
Zboża ogółem	84	87	122	111	113	107
pszenica	94	101	135	112	130	124
Ziemniaki	101	98	101	101	109	114
Cukier	102	105	129	128	86	93
Warzywa	105	95	106	101	114	116
Owoce	97 ^b	79	86	84	93	89
Tłuszcze roślinne i oliwa z oliwek	44	26	70	58	73	66
Mięso	95	96	103	107	118	126
wołowina i cielęcina	93	99	109	107	113	114
wieprzowina	100	99	103	108	122	133
drób	90	104	105	112	120	125
Masło	102	107	127	102	114	116
Jaja	90	100	102	103	106	103

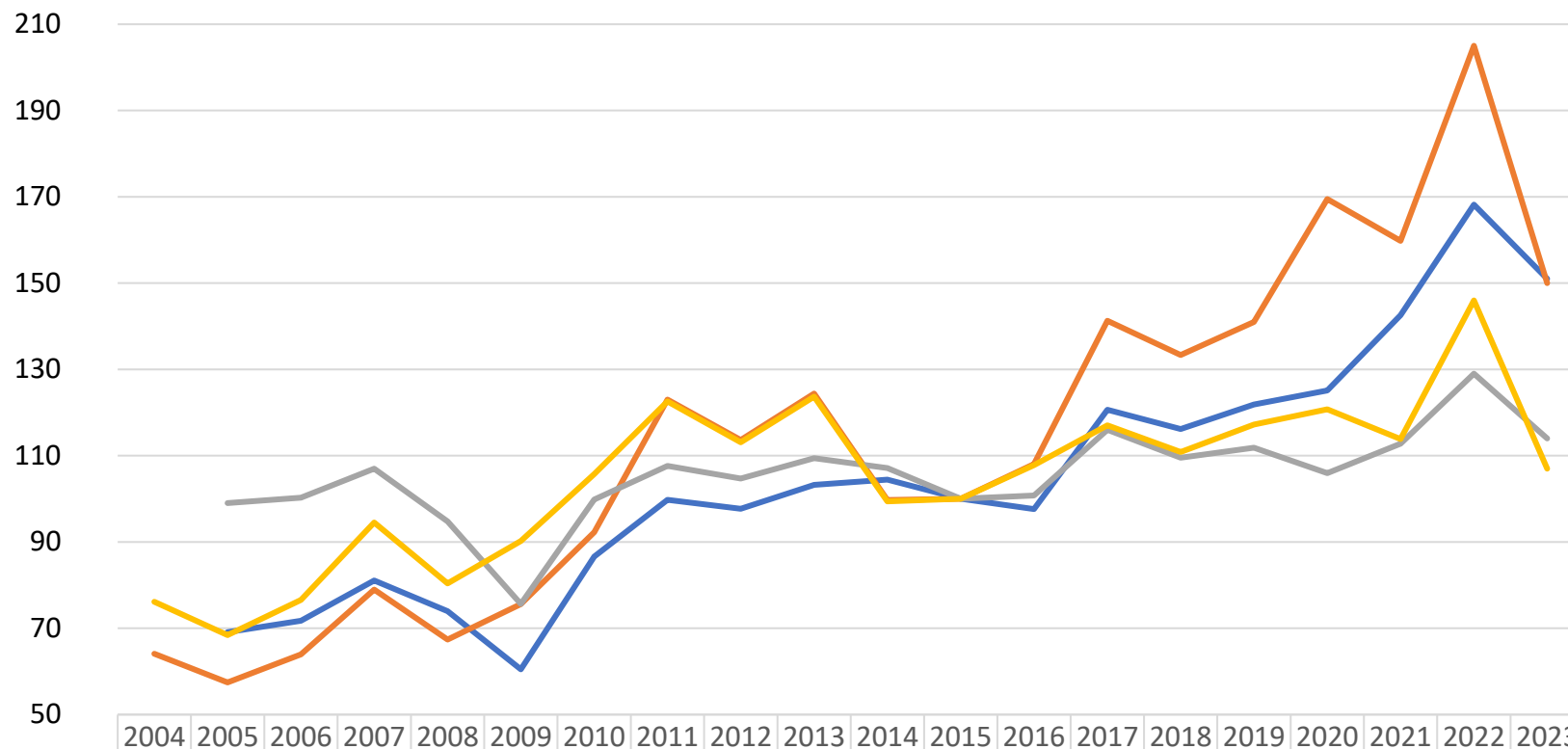
a - średnia z lat 1958/59-1962/63; b - bez cytrusowych.

Źródło: Statistisches Jahrbuch über Ernährung Landwirtschaft und Forsten, właściwe roczniki. Dane FAOSTAT. Obliczenia własne. Baer (2002) Wpływ rozszerzenia Unii Europejskiej na samowystarczalność żywnościową na tle poziomu konsumpcji, „Roczniki Naukowe SERiA” t. IV, z. 2. Baer-Nawrocka (2014). Zmiany w spożyciu i stopniu samowystarczalności żywnościowej w Unii Europejskiej. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 360.

Kraje UE w światowym rankingu bezpieczeństwa żywnościowego (GFSI) w 2022 roku (113 krajów, w tym 19 UE)

Światowy Wskaźnik Bezpieczeństwa Żywnościowego				
Miejsce Świat/UE	Kraj	Pkt.	Zmiana	
			2022 vs 2012	2022 vs 2019
1/1	Finlandia	83,7	+5,3	+0,8
2/2	Irlandia	81,7	+4,8	-2,3
4/3	Francja	80,2	+3,4	-0,2
5/4	Holandia	80,1	+6,7	-1,9
8/5	Szwecja	79,1	+3,4	-3,6
10/6	Portugalia	78,7	+3,9	+0,9
12/7	Austria	78,1	+3,7	-3,6
14/8	Dania	77,8	+4,4	-3,2
16/9	Czechy	77,7	+5,4	+4,6
17/10	Belgia	77,5	+3,9	-3,2
19/11	Niemcy	77,0	+3,6	-4,5
20/12	Hiszpania	75,7	+0,8	+0,2
21/13	Polska	75,5	+7,0	-0,1
27/14	Włochy	74,0	+2,5	-1,8
29/15	Bułgaria	73,0	+9,5	+6,8
31/16	Grecja	72,2	+4,7	-1,2
34/17	Węgry	71,4	+5,3	-1,3
36/18	Słowacja	71,1	+6,9	+2,8
45/19	Rumunia	68,8	+5,8	-1,4

Dynamika realnych dochodów przedsiębiorcy rolnego 2015=100

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Przyrost % 2020- 2023 vs 2004- 2005/6
— Dochód przedsiębiorcy rolnego na 1 FWU - UE 27		69	72	81	74	60	87	100	98	103	104	100	98	121	116	122	125	143	168	151	108
— Dochód przedsiębiorcy rolnego na 1 FWU - Polska	64	57	64	79	67	76	92	123	114	124	100	100	108	141	133	141	169	160	205	150	177
— Dochód przedsiębiorcy rolnego - UE 27		99	100	107	95	76	100	108	105	109	107	100	101	116	110	112	106	113	129	114	16
— Dochód przedsiębiorcy rolnego - Polska	76	68	77	95	80	90	106	123	113	124	99	100	108	117	111	117	121	114	146	107	60

Źródło: Economic Accounts for Agriculture; Eurostat. Obliczenia własne.

Dochody rolnictwa (dochód przedsiębiorcy rolnego) i kwota zrealizowanych płatności bezpośrednich w ramach kampanii 2004 -2023 (dane na dzień 31 marca 2024 r.) oraz wsparcia PROW; (ceny bieżące w mld PLN)

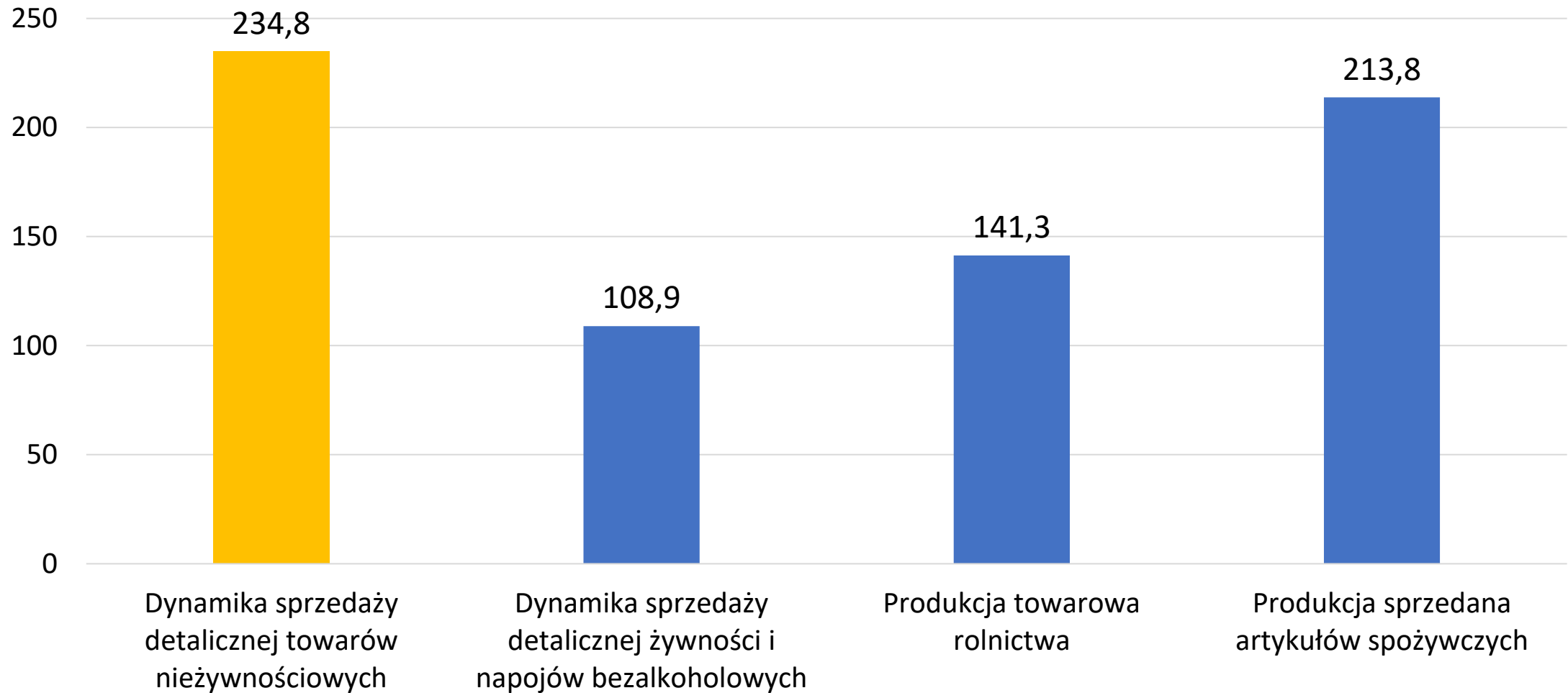
Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Razem
Kwota dopłat bezpośrednich	6,37	6,7	8,2	8,3	8,6	12,2	12,6	14,1	13,7	14,1	14,2	14,3	14,6	14,6	14,6	15,0	15,2	15,5	16,9	11,2	250,9
Dochód przedsiębiorcy rolnego	19,9	18,3	20,9	26,8	23,7	27,6	32,8	39,3	37,1	40,7	32,9	33,4	36,1	39,9	38,2	41,6	44,7	44,3	60,3	51,0	709,5

- Udział dopłat bezpośrednich w dochodzie: $250,9 \text{ mld zł} : 709,5 \text{ mld zł} = \mathbf{35,4\%}$
- Dopłaty bezpośrednie **250,9 mld zł** + około **120 mld zł** z PROW (skierowane bezpośrednio do gospodarstw rolnych)= **370,9 mld zł**
- Całkowity udział wsparcia WPR w dochodach rolników: $370,9 \text{ mld zł} : 709,5 \text{ mld zł} = \mathbf{52,3\%}$

II. Rolnictwo polskie w UE – funkcjonowanie i skutki

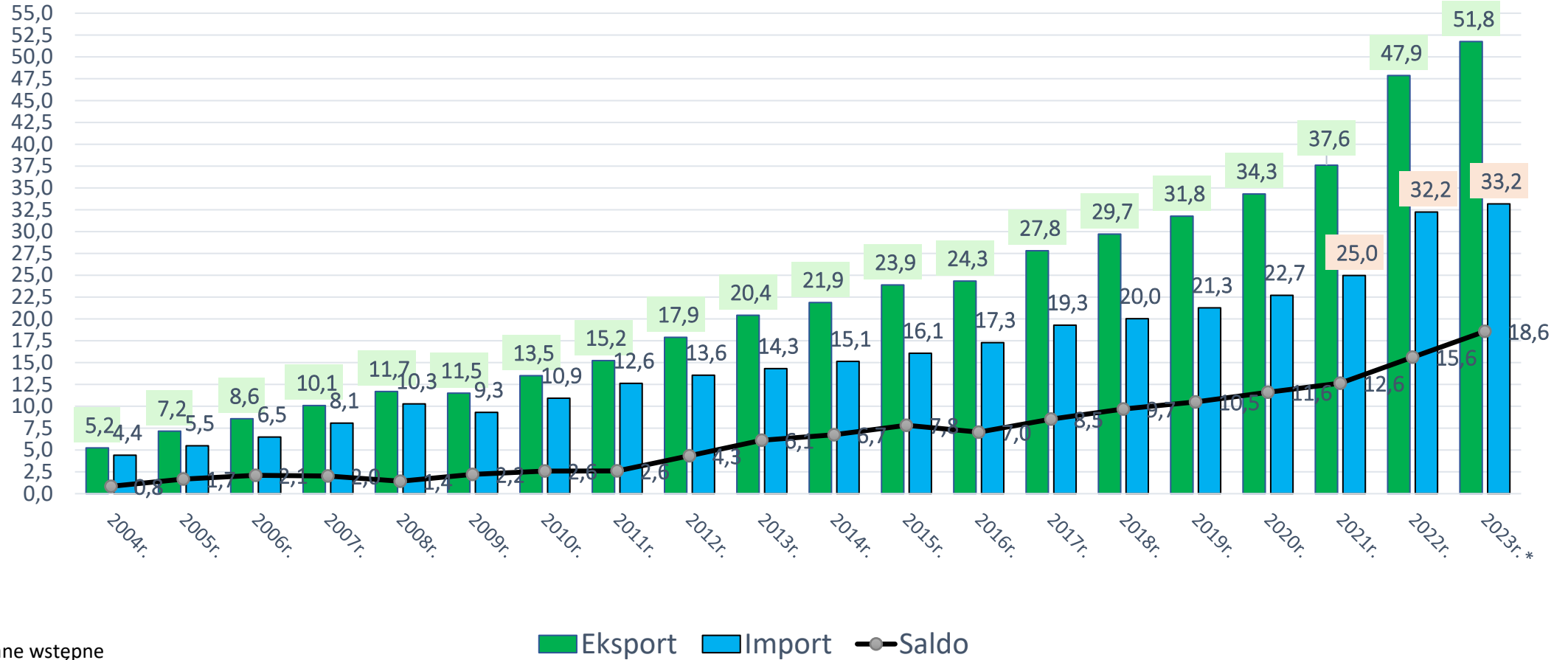
4. Handel zagraniczny

Dynamika sprzedaży detalicznej żywności i napojów bezalkoholowych oraz produkcji towarowej rolnictwa i produkcji sprzedanej przemysłu spożywczego w latach 2005-2022 (2005=100) (ceny stałe)

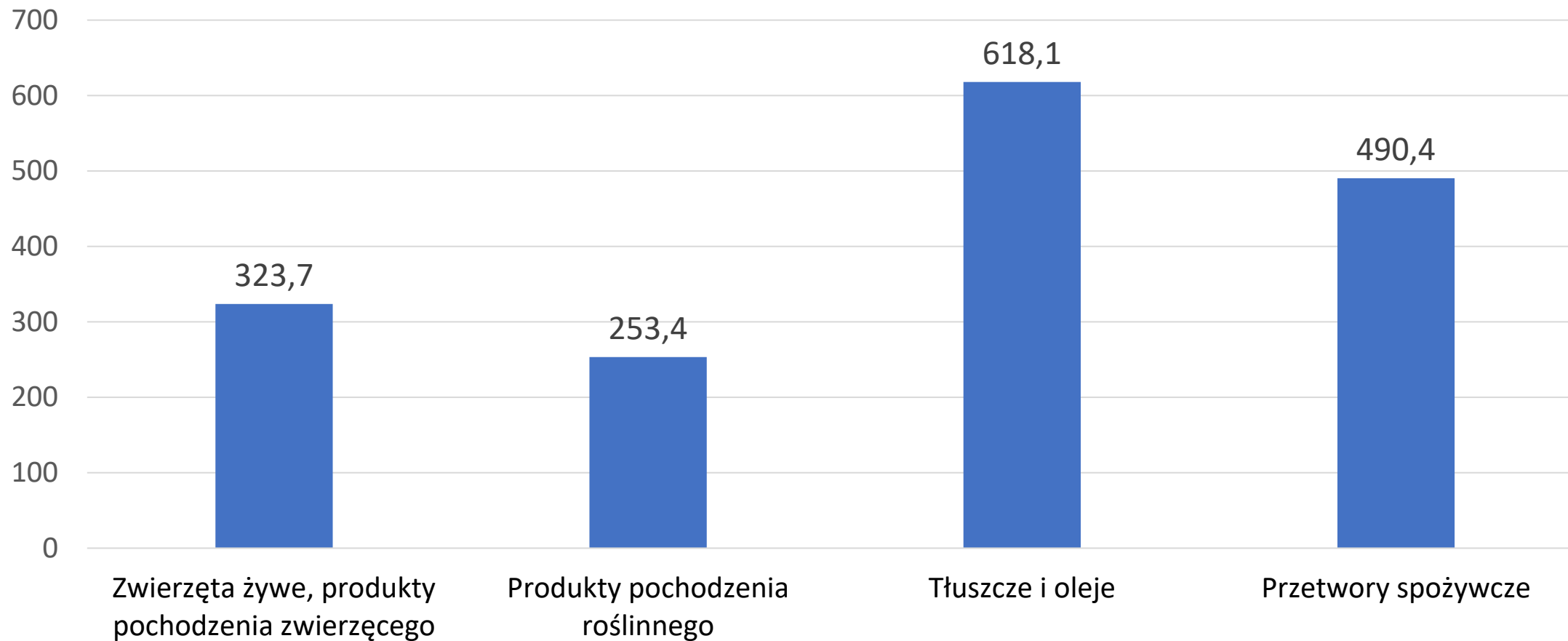
Handel towarami rolno-spożywczymi w latach 2004 - 2023*

mld EUR

* - dane wstępne

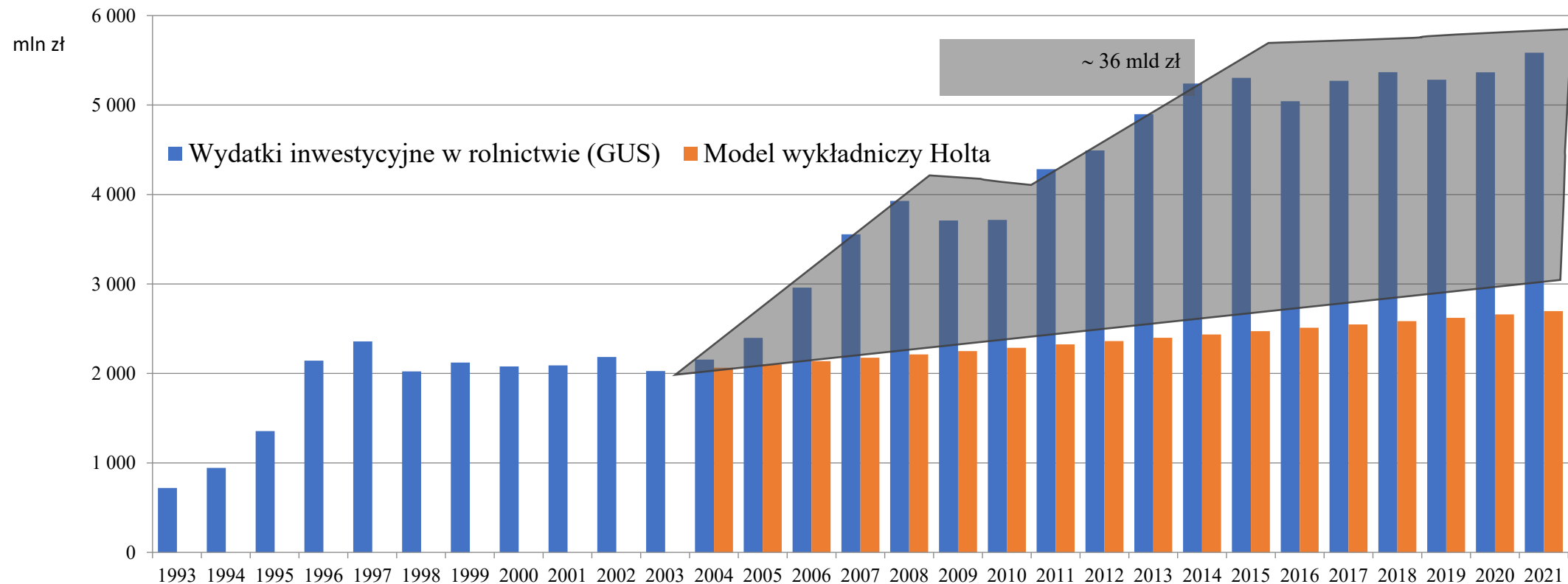
Dynamika handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi w Polsce latach 2005 -2022 (ceny stałe, 2005=100)

II. Rolnictwo polskie w UE – funkcjonowanie i skutki

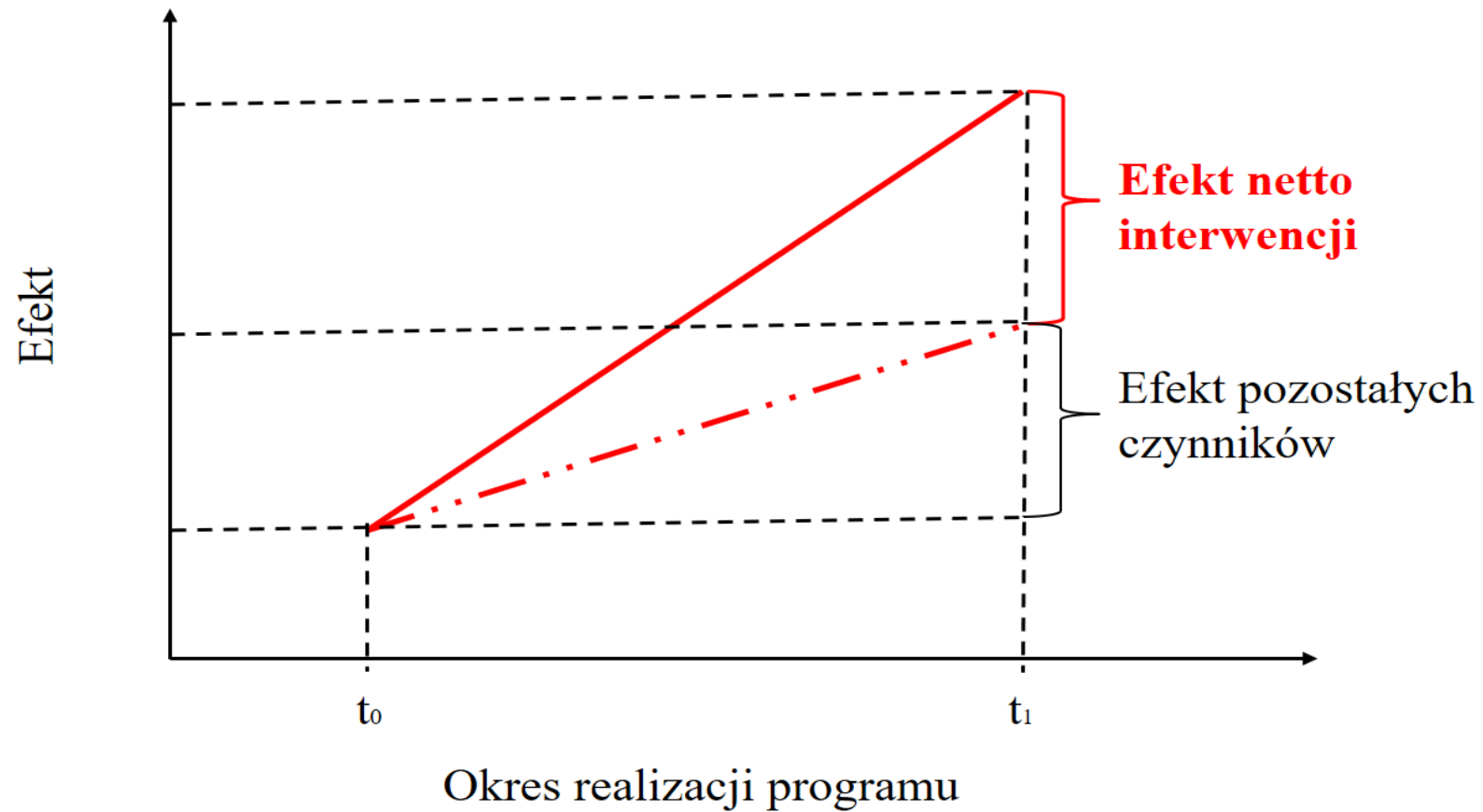
5. Inwestycje w rolnictwie

Wpływ środków UE na rozmiar nakładów inwestycyjnych w rolnictwie polskim

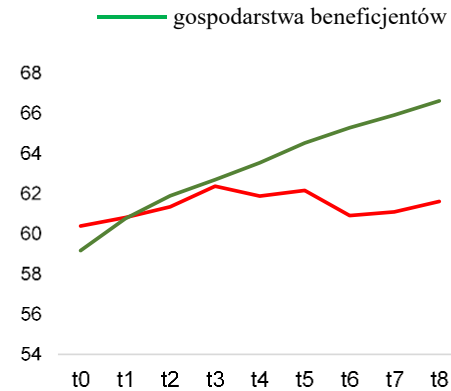

Źródło: Czubak Wawrzyniec. 2015. Nakłady inwestycyjne w rolnictwie polskim w kontekście wdrażania Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej. [W] Problemy rozwoju rolnictwa i gospodarki żywnościowej w pierwszej dekadzie członkostwa Polski w Unii Europejskiej, red. A. Czyżewski, B. Klepacki, 199-206. Warszawa: IX Kongres Ekonomistów Polskich. .Polskie Towarzystwo Ekonomiczne.; materiały wewnętrzne Katedry Ekonomii i Polityki Gospodarczej w Agrobiznesie, UPP, 2023.

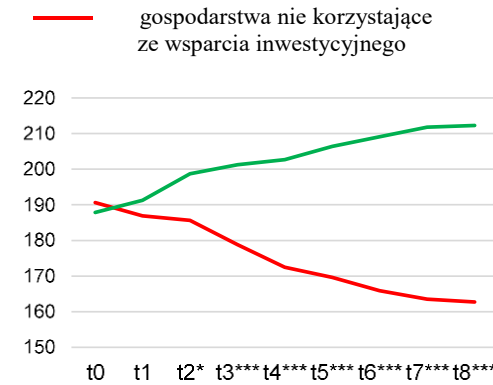
Określanie efektu netto interwencji

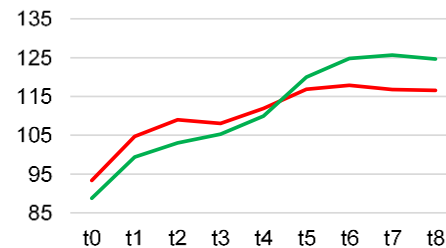
Efekty wsparcia gospodarstw rolnych środkami proinwestycyjnymi WPR

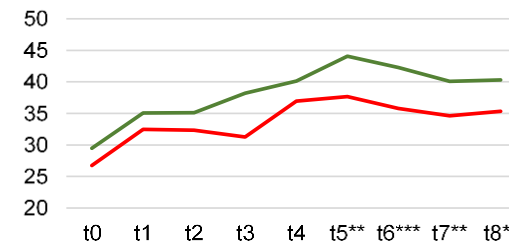
Przeciętna wielkość gospodarstwa rolnego beneficjentów działań proinwestycyjnych oraz gospodarstw kontrolnych (ha/gospodarstwo)

Zasoby kapitału w gospodarstwach beneficjentów działań proinwestycyjnych oraz gospodarstwach kontrolnych (tys. euro/gospodarstwo)

Produkcja całkowita w gospodarstwach beneficjentów działań proinwestycyjnych oraz gospodarstwach kontrolnych (tys. euro)

Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego w gospodarstwach beneficjentów działań proinwestycyjnych i kontrolnych (tys. euro)

***, **, *: istotność statystyczna różnicy na poziomie odpowiednio 1%, 5% i 10%; ceny stałe, 2018=100

Źródło: Pawłowski (20121); Czubak, Pawłowski (2020); Czubak, Pawłowski, Sadowski (2021) Obliczenia własne autorów na podstawie niepublikowanych danych: EU-FADN – DG AGRI; STATA

II. Rolnictwo polskie w UE – funkcjonowanie i skutki

6. Zmiany w strukturze gospodarstw rolnych

Zmiany w strukturze gospodarstw rolnych

Grupy obszarowe UR	2002		2010		2020		różnica (2020-2002)	
	tys.	%	tys.	%	tys.	%	tys.	%
Ogółem	1956,0	100,0	1509,0	100,0	1317,0	100,0	-639	-32,7
1-2 ha	517,0	26,4	301,0	19,9	245,0	18,6	-272	-52,6
2-3	630,0	32,2	213,0	14,1	179,0	13,6	-214	34,0
3-5			276,0	18,3	237,0	18,0		
5-7	427,0	21,8	175,0	11,6	146,0	11,1	-138	32,3
7-10			171,0	11,3	143,0	10,8		
10-15	183,0	9,3	152,0	10,0	131,0	10,0	-52	-28,4
15-20	84,0	4,3	72,0	4,8	65,0	4,9	-19	-22,6
20-30	64,0	3,3	61,0	4,1	62,0	4,7	-2	-3,1
30-50	32,0	1,6	36,0	2,4	44,0	3,3	12	+37,5
50-100	12,0	0,6	17,0	1,1	26,0	2,0	14	+116,7
pow. 100 ha	7,0	0,4	10,0	0,7	13,0	1,0	6	+85,7

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2020. Raport z wyników., GUS Warszawa 2021 r.; Roczniki Statystyczne Rolnictwa, GUS Warszawa 2003-2020; Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2016 r., GUS Warszawa 2017 r.

Zmiany w strukturze użytków rolnych

Grupy obszarowe UR	2002		2010		2020		różnica (2020-2002)	
	tys. ha	%	tys. ha	%	tys. ha	%	tys. ha	%
Ogółem	16 503	100,0	14 860	100,0	14 682	100,0	-1821	11,0
1–2 ha	725	4,4	441	3,0	360	2,5	-365	-50,3
2–3	2 039	12,4	523	3,5	437	3,0	-682	-33,4
3–5			1 077	7,2	920	6,3		
5–7	3 032	18,4	1 036	7,0	859	5,9	-982	-32,4
7–10			1 432	9,6	1 191	8,1		
10–15	2 216	13,3	1 840	12,4	1 591	10,8	-625	-28,2
15–20	1 440	8,7	1 240	8,3	1 117	7,6	-323	-22,4
20–30	1 541	9,3	1 475	9,9	1 488	10,1	-53	-3,4
30–50	1 181	7,2	1 354	9,1	1 672	11,4	491	41,6
50–100	830	5,0	1 165	7,8	1 763	12,0	933	112,4
pow. 100 ha	3 498	21,2	3 259	21,9	3 266	22,2	-232	-6,6

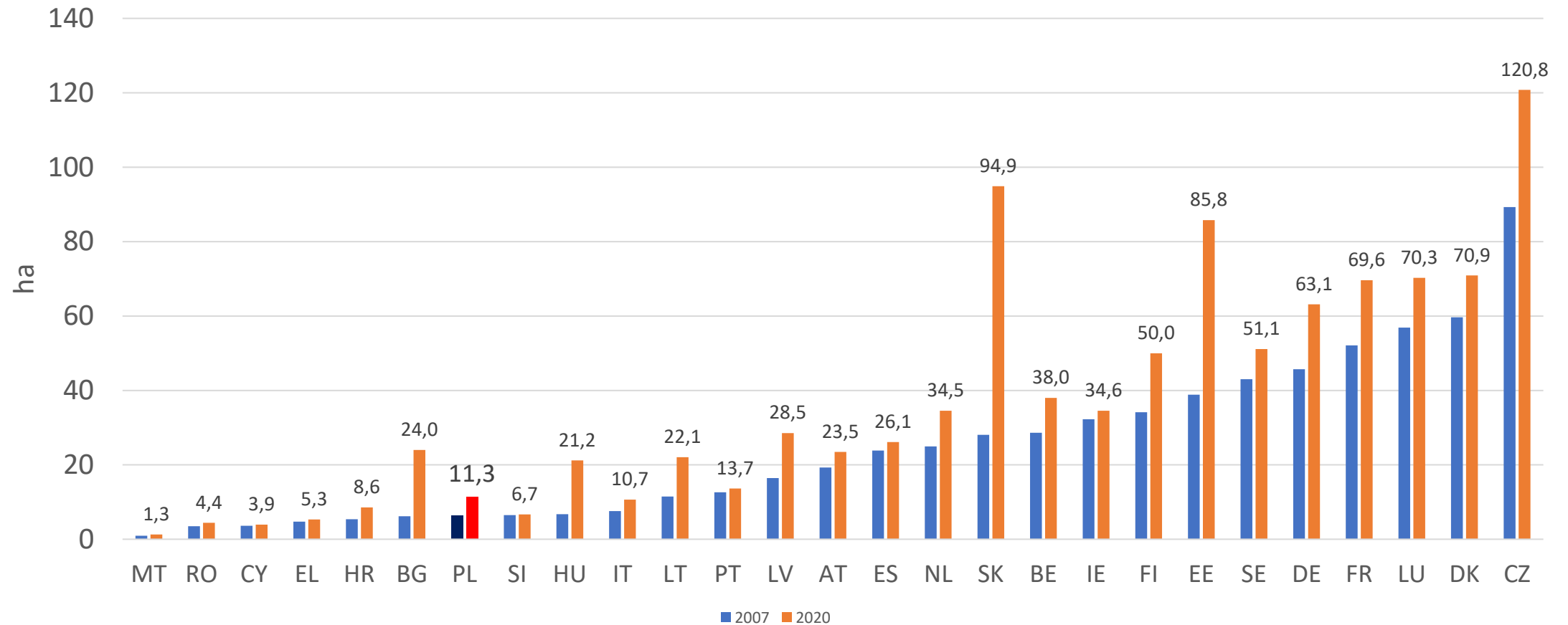
Źródło: Powszechny Spis Rolny 2020. Raport z wyników., GUS Warszawa 2021 r.; Roczniki Statystyczne Rolnictwa, GUS Warszawa 2003-2020; Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2016 r., GUS Warszawa 2017 r.

Progi wielkości obszarowej wyznaczające przyrost liczby gospodarstw w krajach UE (w ha)^a

Państwo	Próg (ha)	Państwo	Próg (ha)
Węgry	10 - 19,9	Włochy	50 - 99,9
Irlandia	10 - 19,9	Szwecja	100 i więcej
Rumunia	20 - 29,9	Portugalia	100 i więcej
Słowenia	20 - 29,9	Francja	100 i więcej
Polska	30 - 49,9	Niemcy	100 i więcej
Łotwa	50 - 99,9	Hiszpania	100 i więcej
Litwa	50 - 99,9	Belgia	100 i więcej
Holandia	50 - 99,9	Finlandia	100 i więcej
Austria	50 - 99,9	Wielka Brytania	100 i więcej
Estonia	50 - 99,9	Dania	100 i więcej

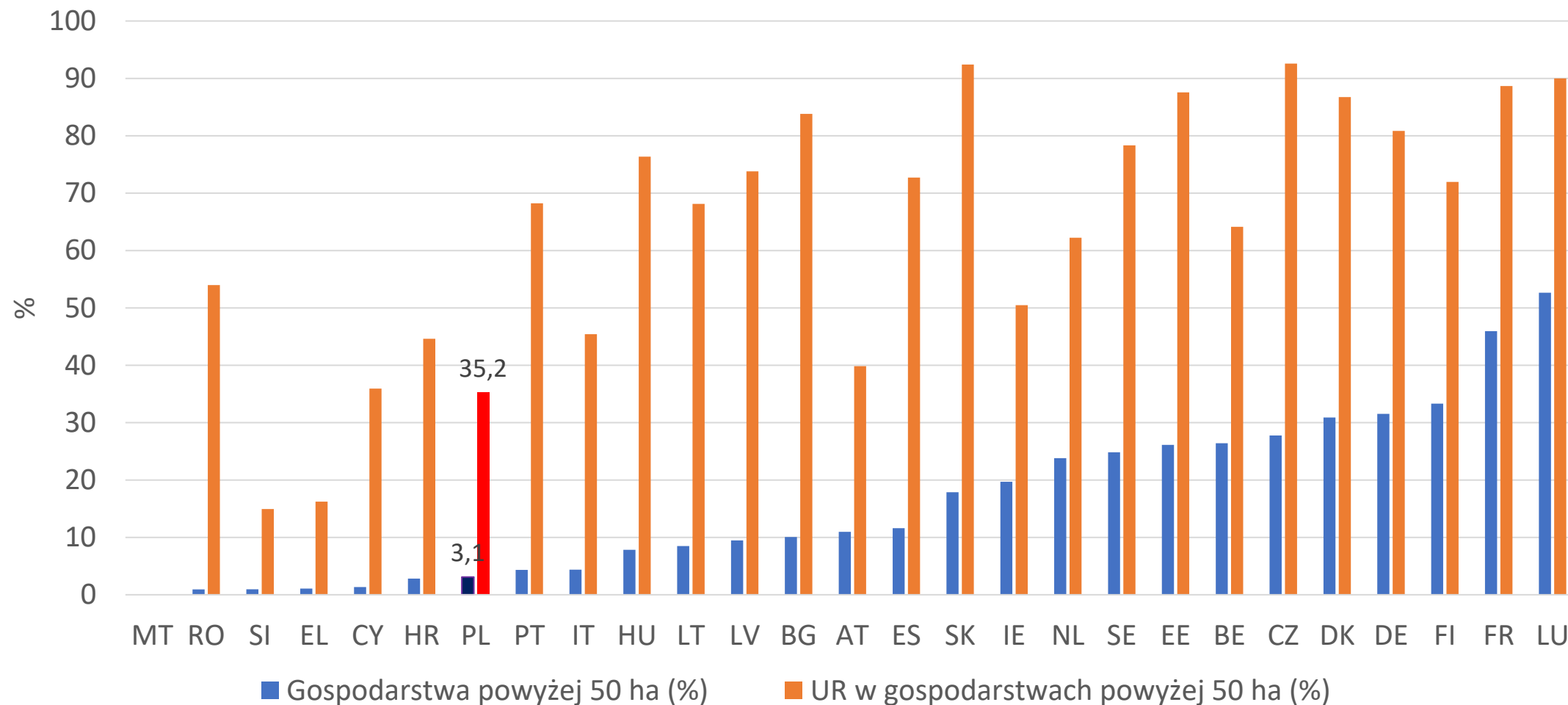
a – Pominięto Czechy, Słowację i Bułgarię, bowiem w tych krajach około 90% UR znajduje się w gospodarstwach 100 i więcej ha. W Grecji i na Cyprze wyznaczenie progu nie było możliwe, bo nastąpił spadek liczby gospodarstw we wszystkich grupach. Z analizy wyłączono Luksemburg i Malte oraz Chorwację.

Przeciętna powierzchnia gospodarstw rolnych w krajach UE w 2007 i 2020 roku (ha)

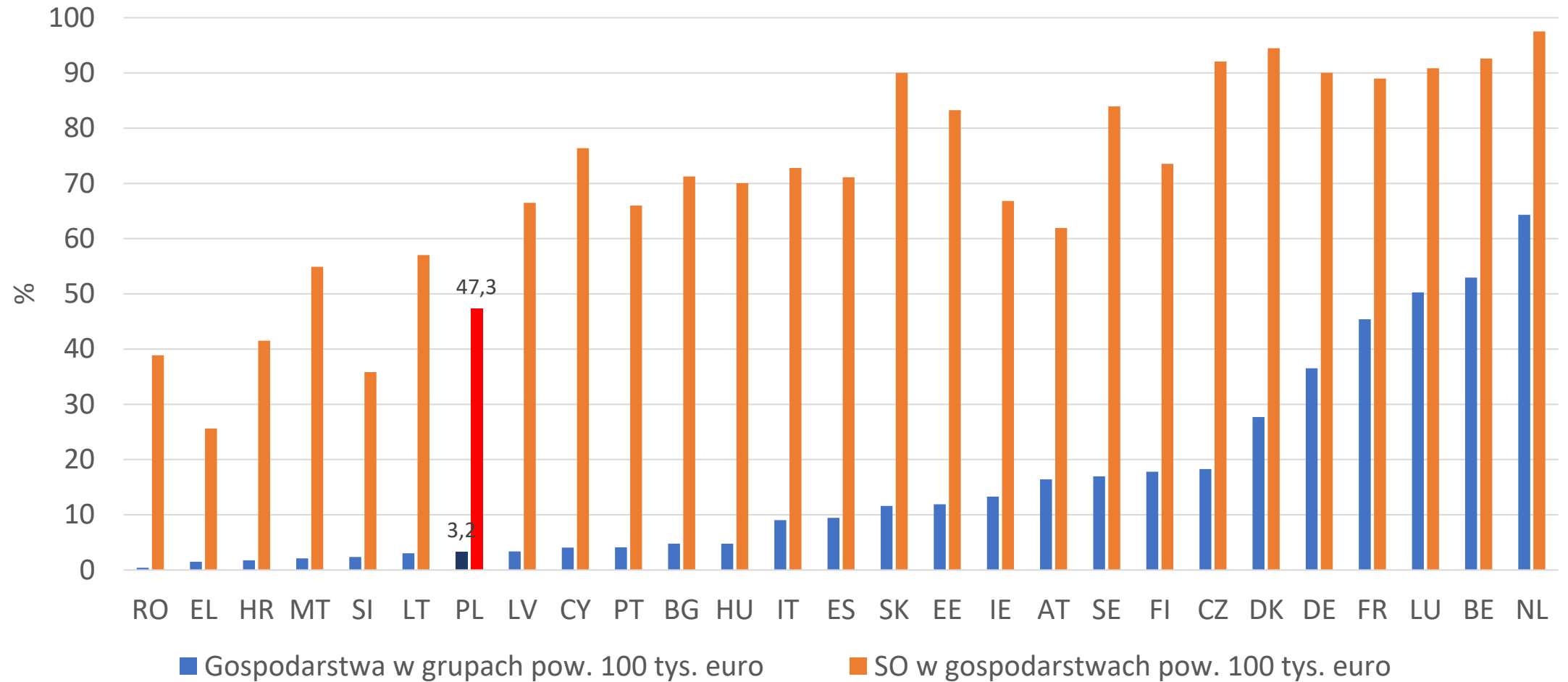

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Eurostat 2023.

Gospodarstwa i użytki rolne w grupie obszarowej gospodarstw powyżej 50 ha w 2020 r. (%)

Gospodarstwa i Standardowa Produkcja w grupach ekonomicznych gospodarstw powyżej 100 tys. euro w 2020 r. (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Eurostat 2023.

Progi wielkości ekonomicznej wyznaczające przyrost liczby gospodarstw w krajach UE (w euro SO)^a

Państwo	Próg /euro/	Państwo	Próg /euro/
1. Bułgaria	8 000 - 14 999	12. Portugalia	50 000 – 99 999
2. Rumunia	8 000 - 14 999	13. Włochy	50 000 - 99 999
3. Litwa	15 000 - 24 999	14. Szwecja	100 000 – 249 999
4. Węgry	15 000 -24 999	15. Finlandia	100 000 – 249 999
5. Słowenia	15 000 - 24 999	16. Francja	100 000 – 249 999
6. Estonia	25 000 - 49 999	17. Hiszpania	100 000 – 249 999
7. Polska	25 000 - 49 999	18. Niemcy	250 000 – 499 999
8. Grecja	25 000 - 49 999	19. Belgia	250 000 – 499 999
9. Łotwa	50 000 - 99 999	20. Wlk. Brytania	250 000 - 499 999
10. Irlandia	50 000 - 99 999	21. Holandia	250 000 – 499 999
11. Austria	50 000 – 99 999	22. Dania	500 000 i więcej

a – Pominięto Czechy i Słowację, bowiem w tych krajach dominują b. duże gospodarstwa. Z analizy wyłączono Luksemburg, Luksemburg i Malte oraz Chorwację.

Źródło: Poczta W., Rowiński J., obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu

II. Rolnictwo polskie w UE – funkcjonowanie i skutki

7. Dochód rozporządzalny i wyposażenie gospodarstw domowych rolników

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na jedną osobę w gospodarstwach domowych według grup społeczno-ekonomicznych w 2022 r.

Dochody	Gospodarstwa domowe				
	Ogółem	w tym			
		pracowników	rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów
	w PLN na osobę				
Dochód rozporządzalny	2249,79	2251,26	2328,11	2539,89	2238,62
w tym:	w odsetkach dochodu rozporządzalnego				
dochód z pracy najemnej	53,9	80,8	10,5	17,8	8,6
dochód z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie	3,6	–	69,5	–	–
dochód z pracy na własny rachunek	9,6	1,8	1,1	68,1	1,0
dochód ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i świadczeń pozostałych	30,8	15,5	17,8	12,9	88,2
pozostały dochód	1,8	1,6	1,1	1,0	1,9

Dochody rozporządzalne na jedną osobę w gospodarstwach domowych według grup społeczno-ekonomicznych w latach 2010 - 2022

Lata	Ogółem	Rolnicy	Ogółem	Pracownicy	Pracujący na własny rachunek	Emeryci i renciści
	dochody realne (2010 = 100)		dochody rolników w relacji do pozostałych grup gospodarstw (%)			
2010	100	100	86	85	70	87
2011	101	103	80	79	66	80
2012	102	103	85	85	71	84
2013	103	106	89	89	73	87
2014	106	108	78	78	64	76
2015	110	111	75	75	60	73
2016	117	124	78	77	64	77
2017	120	134	101	102	84	102
2018	124	134	93	93	78	94
2019	131	140	92	91	77	92
2020	135	153	97	96	83	98
2021	138	157	97	98	81	98
2022	134	154	103	103	92	104

Charakterystyka mieszkań użytkowanych przez gospodarstwa domowe według grup społeczno-ekonomicznych w 2022 r.

Charakterystyka mieszkań	Gospodarstwa domowe				
	Ogółem	w tym			
		pracowników	rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów
Przeciętna powierzchnia użytkowa zajmowana przez gospodarstwo domowe w m ²	86,2	87,5	140,2	106,4	74,2
Przeciętna liczba pokoi użytkowanych przez gospodarstwo domowe	3,3	3,4	4,7	3,9	2,9
Przeciętna powierzchnia użytkowa zajmowana przez gospodarstwo domowe na jedną osobę w m ²	29,4	25,8	31,2	30,4	40,5
Przeciętna liczba osób na jeden pokój	0,9	1,0	1,0	0,9	0,6

Wyposażenie mieszkań w urządzenia i instalacje techniczno-sanitarne według grup społeczno-ekonomicznych w 2022 r.

Urządzenia i instalacje techniczno-sanitarne	Gospodarstwa domowe				
	Ogółem	w tym			
		pracowników	rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów
% gospodarstw domowych					
Wodociąg	99,9	100,0	99,9	100,0	99,9
w tym z sieci	95,3	95,4	88,4	95,3	96,3
Ustęp spłukiwany	99,1	99,4	99,1	99,9	98,8
Łazienka	99,0	99,3	99,3	99,9	98,7
Ciepła woda bieżąca	99,4	99,7	99,3	100,0	99,1
Gaz	86,0	83,8	90,7	75,7	92,0
w tym z sieci	57,3	55,6	11,5	55,9	65,8
Centralne ogrzewanie	86,7	87,1	91,9	86,4	86,2

Wyposażenie w niektóre przedmioty trwałego użytkowania gospodarstw domowych według grup społeczno-ekonomicznych w 2022 r.

Przedmioty trwałego użytkowania	Gospodarstwa domowe				
	Ogółem	w tym			
		pracowników	rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów
Odbiornik plazmowy lub ciekłokrystaliczny	92,8	91,7	97,0	90,7	95,4
Komputer osobisty	76,6	89,6	87,3	95,9	47,7
Urządzenie z dostępem do internetu	87,9	97,0	94,3	98,1	68,5
Telefon komórkowy	98,3	99,2	99,1	99,0	96,6
w tym smartfon	83,7	93,5	90,9	92,8	63,3
Pralka automatyczna	93,5	93,4	95,4	92,5	94,4
Kuchenka mikrofalowa	68,0	74,7	81,4	75,6	53,2
Zmywarka do naczyń	52,5	61,0	65,6	79,7	29,8
Samochód osobowy	72,8	84,1	96,8	93,4	47,2

Efekty członkostwa – uwagi końcowe (I)

1. Dostęp do znaczących funduszy z WPR i uczestnictwo w JRE zdynamizowały rozwój sektora rolno-żywnościowego i jego ekspansję sektorową:
 - Środki z WPR kierowane do gospodarstw rolnych odegrały istotną rolę w kreacji podaży.
 - O możliwościach wzrostowych w sektorze rolno-żywnościowym od strony popytowej w decydujące znaczenie miał rozwój handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi (głównie wewnątrzunijny – 450 mln konsumentów na JRE).
2. Funkcjonowanie rolnictwa w warunkach określanych przez WPR i JRE wywołało szereg pozytywnych skutków dla rolnictwa, konsumentów żywności oraz całej gospodarki, a wśród najważniejszych można wskazać:
 - średnio w latach 2020–2023 poziom dochodów realnych w całym **sektorze rolnym** w Polsce w stosunku do średniej z lat 2004-2006 wzrósł o **ponad 60%** (w tym samym okresie dochody rolników w całej **UE** wzrosły o około **16%**),
 - w tym samym okresie dochody w polskim rolnictwie przeliczeniu **na jednego pełnozatrudnionego członka rodziny (FWU)** wzrosły o **177%** (w rolnictwie UE – średnio o **108%**),
 - na wzrost dochodów na 1 FWU w największym stopniu miały wpływ udzielone dotacje z tytułu WPR (ich udział w dochodzie kształtował się na poziomie około 50%) oraz zmniejszenie zatrudnienia w rolnictwie,
 - niepokoi jednak niewielka rola wzrostu wartości dodanej brutto w przyroście dochodów rolników,

Efekty członkostwa – uwagi końcowe (II)

- nastąpiła **poprawa struktury obszarowej** gospodarstw rolnych i struktury użytkowania ziemi, mimo że ogólne **tempo przemian** strukturalnych w rolnictwie polskim jest stosunkowo **powolne**,
- wystąpił **skokowy przyrost nakładów inwestycyjnych** w rolnictwie (środki UE odpowiadają za około 45% inwestycji),
- **dochód rozporządzalny** gospodarstw domowych rolników **ulegał** w okresie po akcesji systematycznej **poprawie** względem gospodarstw domowych pozostałych grup społeczno-ekonomicznych i jest **podobny do** uzyskiwanego w wszystkich **gospodarstwach domowych w kraju**,
- relatywnie **dobra** sytuacja dochodowa gospodarstw domowych rolników znajduje odzwierciedlenie w **sytuacji mieszkaniowej** rodzin rolniczych i ich wyposażeniu w przedmioty trwałego użytkowania, które nie odbiega od sytuacji w gospodarstwach domowych pracowników,
- gospodarstwa domowe rolników osiągnęły **podobny standard życia** względem pozostałych grup gospodarstw domowych. W porównaniu do sytuacji sprzed akcesji jest to duży awans nie tylko materialny, lecz także cywilizacyjny.

Efekty członkostwa – uwagi końcowe (III)

- **handel zagraniczny** produktami rolno-spożywczymi (*eksportowane jest około 45% produkcji sektora rolno-żywnościowego*) odegrał istotną rolę w wymianie handlowej z zagranicą i ma znaczący pozytywny udział w bilansie handlowym i bilansie płatniczym kraju,
- wzrost produkcji rolnej w okresie po akcesji miał istotny wpływ na wysoki **poziom samowystarczalności** w produkcji żywności oraz na poziom bezpieczeństwa żywnościowego,
- wymiana handlowa z zagranicą (w tym **wewnątrzgałęziowa na JRE**) przyczyniła się do zbudowania szerokiej i wysokiej jakości oferty artykułów żywnościowych na rynku krajowym.

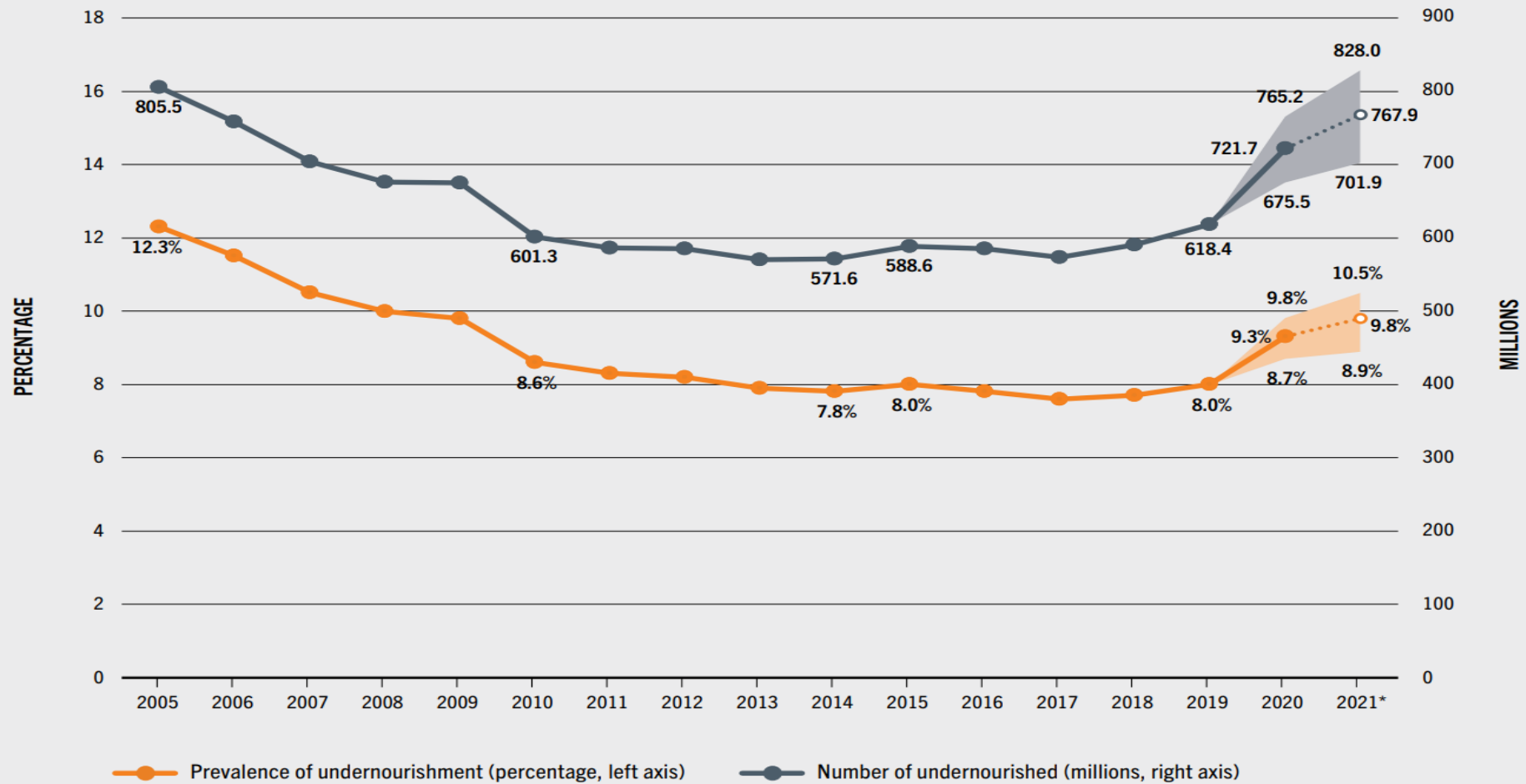
III. Wyzwania

1. Globalne

Uwarunkowania popytowe (wzrost popytu globalnego)

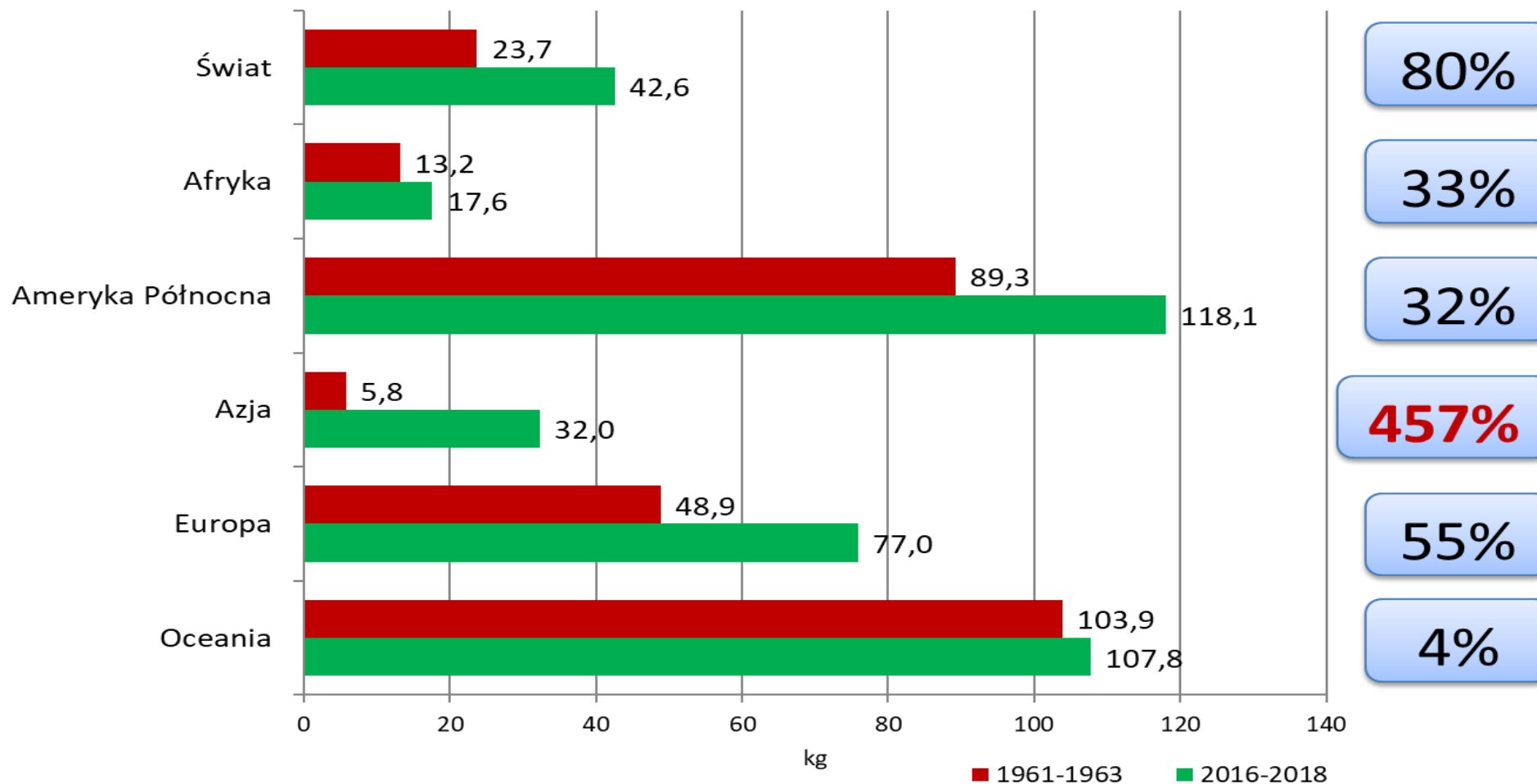
- Według prognoz FAO, wraz ze wzrostem dochodów ludności oraz zmianą we wzorcach konsumpcji żywności, **popyt na żywność wzrośnie o 70%** do 2050 roku.
- Bank Światowy prognozuje, że **popyt na mięso i przetwory mięsne wzrośnie o 85%** do 2030 roku.
- Ograniczenie popytu na żywność z powodu stabilizacji liczby ludności może wystąpić za około 50 lat.
- Z wielu powodów, od zdrowotnych po etyczne, zrozumiałe są postulaty i apele dotyczące ograniczenia spożycia mięsa, ale przestrzeń na to ograniczenie ma miejsce tam, gdzie ta konsumpcja jest wysoka.
- Nie ma podstaw moralnych, ekonomiczno-społecznych i politycznych, by formułować oczekiwania wobec mieszkańców tych regionów gdzie konsumpcja produktów pochodzenia zwierzęcego jest niska, że mają pozostać przy dzisiejszym poziomie i strukturze konsumpcji żywności.

Liczba i udział osób niedożywionych

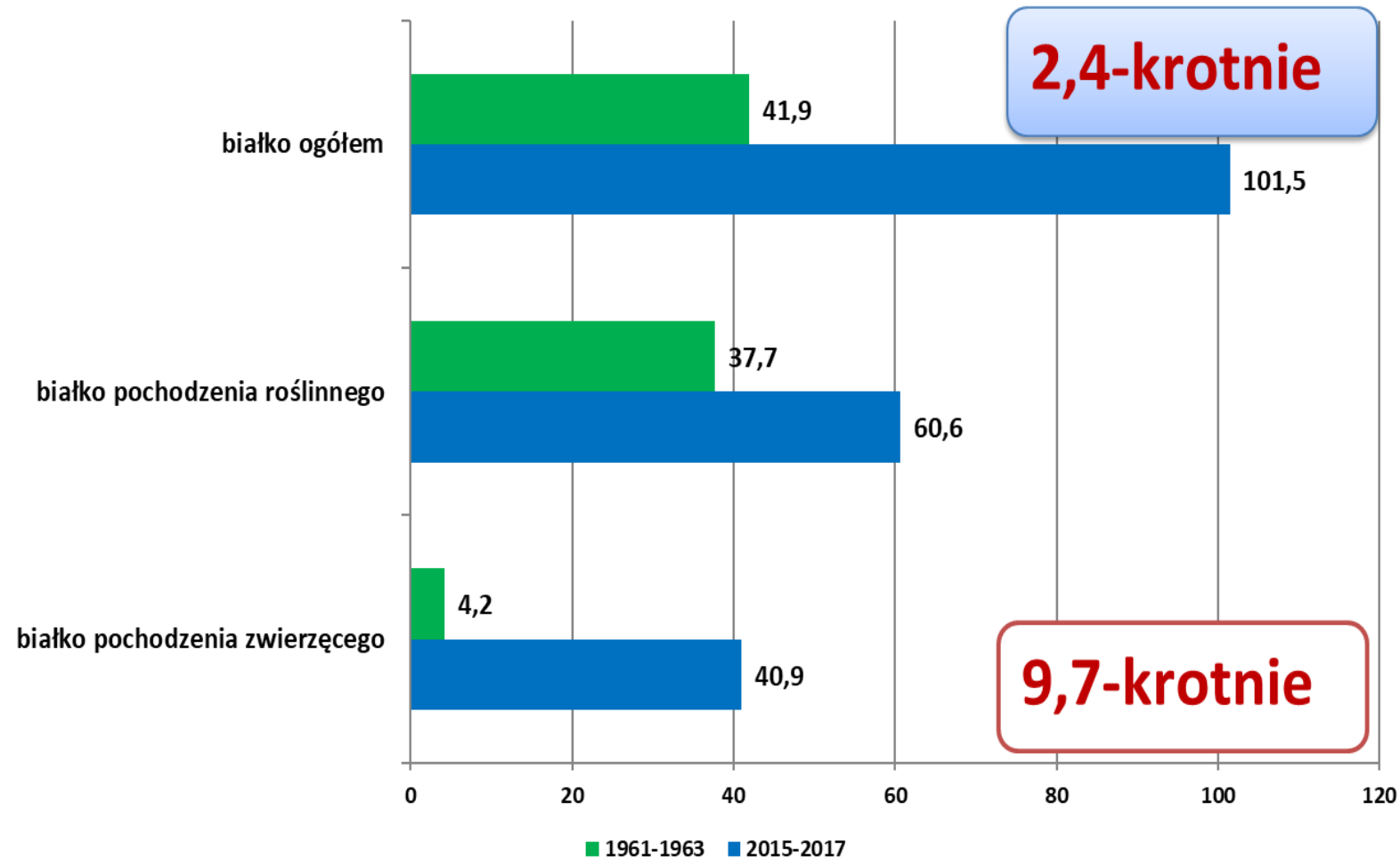

Źródło: The state of food security and nutrition in the world. Food and Agriculture Organization of the United Nations International Fund for Agricultural Development | United Nations Children's Fund United Nations World Food Programme | World Health Organization Rome, 2022

Zmiany w spożyciu mięsa na świecie w latach 1961-2018 – w kilogramach na mieszkańca rocznie

Spożycie białka w Chinach – w gramach na mieszkańca dziennie w latach 1961–2018

Uwarunkowania podażowe - zasoby ziemi rolniczej

Obszar użytków rolnych – 4 744 mln ha,

z czego około:

- 30% stanowią grunty orne i plantacje trwałe,
- 70% użytki zielone.

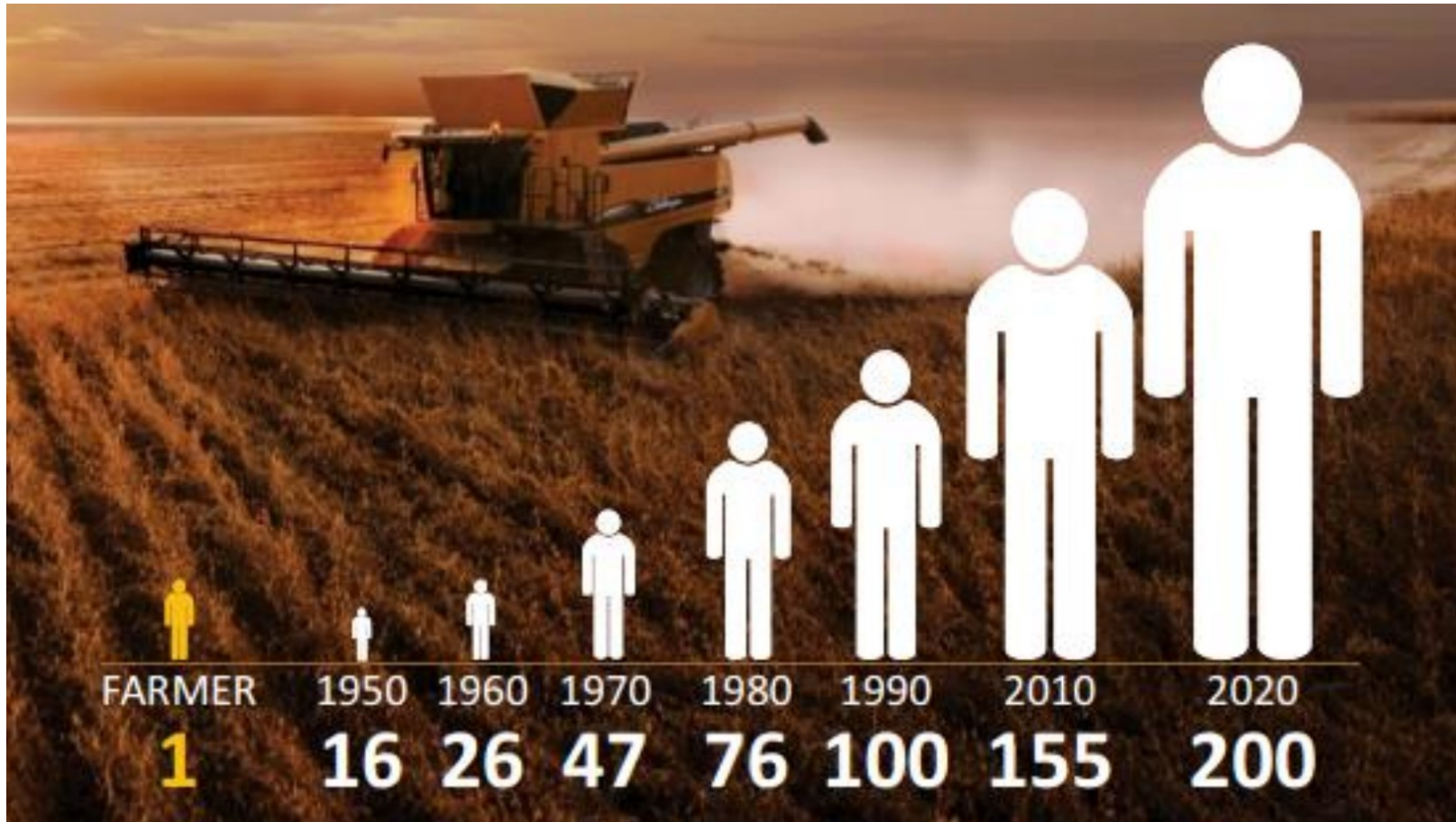
UR na Świecie per capita

1950 r. – 0,5 ha

2000 r. – 0,3 ha

2050 r. – 0,2 ha

Ilość osób „żywiona” przez jednego rolnika

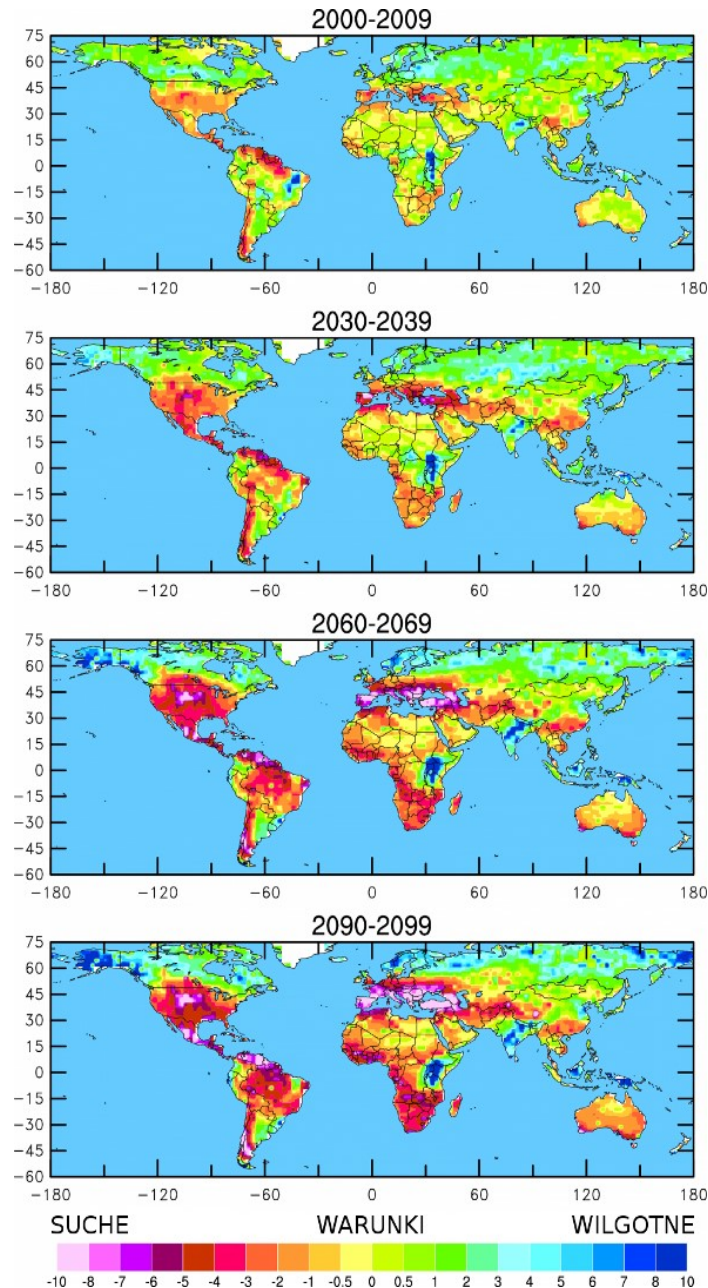
Co to za budynek? Jakie jest jego przeznaczenie???

Obiekt funkcjonujący od 2018 roku

Wpływ globalnego ocieplenia na warunki dla produkcji rolnej

Mapy przedstawiają potencjalne zagrożenie suszami w przyszłości oszacowane na podstawie aktualnych projekcji przyszłych emisji gazów cieplarnianych.

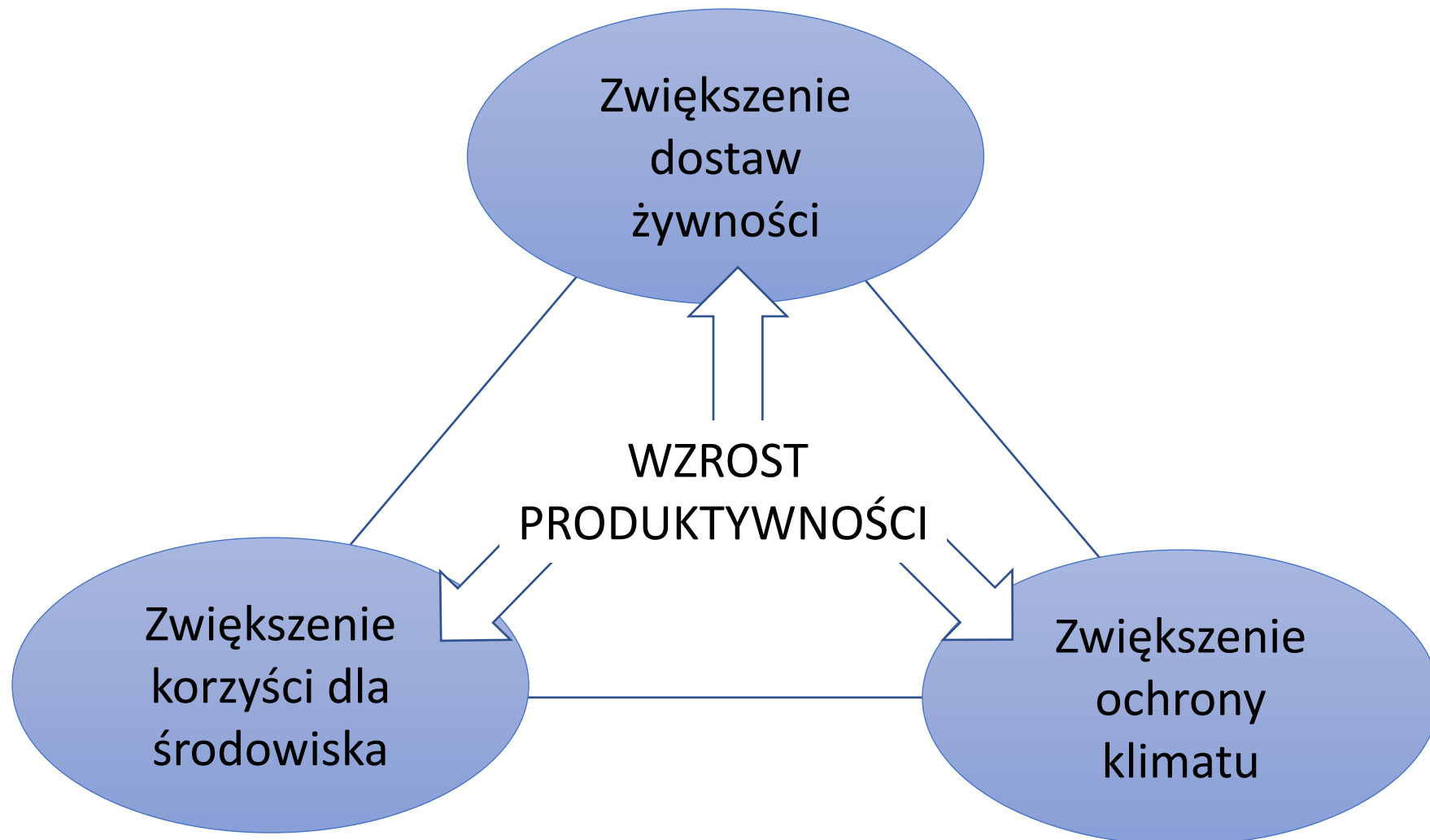
Nie należy ich traktować jako prognoz, między innymi dlatego, że rzeczywiste koncentracje gazów cieplarnianych będą zależęć od podejmowanych przez ludzkość decyzji.

Wykreślony na mapach wskaźnik Palmera jest dodatni dla warunków szczególnie wilgotnych a ujemny dla szczególnie suchych dla danego obszaru. Wartości poniżej -4 oznaczają skrajną suszę.

Źródło: Popkiewicz M. na podstawie: Skeptical Science: Positives and negatives of global warming i Skeptical Science: Positives and negatives of global warming część druga.

Nowy paradygmat rozwoju rolnictwa – tak !,
ale jaki?

„Złoty” trójkąt wzrostu produktywności

Nowy paradygmat – tak !, ale jaki?

- Późny okres XVIII w. i początek XIX w. (Thomas Malthus i David Ricardo) – przyrost naturalny wyprzedza produkcję rolną, wzrost cen żywności,
- II połowa wieku XIX i początek wieku XX - **I Zielona Rewolucja** (A. Thaer, J.Liebig, F. Haber. C. Bosch),
- Od około 1870 do 2000 .r rolnictwo produkowało coraz więcej produktów rolnych, coraz lepszej jakości, dla coraz większej liczby ludzi i coraz taniej,
- Lata 60-te i 70-te XX w. - Norman Borlaug **II Zielona Rewolucja** – postęp biologiczny,
- Ostatnie 50 lat - 80% przyrostu produkcji rolnej to skutek wzrostu produktywności poprzez wzrost intensyfikacji,
- W najbliższych kilkudziesięciu latach **wzrost** produktywności (**intensywności**) musi odpowiadać za **ponad 90% przyrostu produkcji żywności**, jeśli ma to być **rozwój zrównoważony**, chroniący środowisko naturalne w ujęciu globalnym (lasy deszczowe, sawanny).

Nowy paradygmat – tak !, ale jaki?

Wzrost produktywności musi:

- Rozwiązać problem głodu,
- Zapewnić zachowanie zasobów naturalnych,
- Uczestniczyć w walce ze zmianami klimatycznymi.

Nowy paradygmat – tak !, ale jaki?

The Sustainable Intensification of European Agriculture, RISE, Allan Buckwell, 2014 rok:

Proponuje zdefiniowanie zrównoważonej intensyfikacji jako „ciągłego podnoszenia produktywności i polepszania pro-środowiskowego zarządzania ziemią rolniczą”. Stan taki można osiągnąć wskutek podwyższenia efektywności pro-środowiskowej produkcji rolniczej, co de facto oznacza wzrost inwestycji w badania i rozwój w rolnictwie, a co lakonicznie autorzy wyrażają w postulacie „**więcej wiedzy na hektar**” (*more knowledge per hectare*).

III. Wyzwania

2. Unijne i krajowe

Europejski Zielony Ład (EZŁ) i Europejski Model Rolnictwa (EMR)

1. Czy EMR wykształcony przez WPR będzie mógł być rozwijany? Czy i jak powinna się zmieniać WPR?
1. Czy EZŁ w części przewidzianej dla rolnictwa to właściwa odpowiedź na wyzwania globalne i europejskie?

Europejski Zielony Ład

Strategia na rzecz **wzrostu**, której celem jest przekształcenie UE w sprawiedliwe i prosperujące społeczeństwo żyjące w **nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej** gospodarce, która:

- w 2050 r. osiągnie **zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych netto**,
- w ramach której **wzrost gospodarczy** będzie oddzielony od wykorzystania **zasobów naturalnych**.

Europejski Zielony Ład

Zielony Ład - strategia „od pola do stołu” - *cele do 2030 r.*

Główne wyzwania dla produkcji rolnej:

- zmniejszenie zużycia chemicznych środków ochrony roślin i związanego z nimi zagrożenia o **50%**
- zmniejszenie zużycia nawozów sztucznych o co najmniej **20%**
- zmniejszenia zużycia antybiotyków o **50%**,
- rozwój produkcji ekologicznej - **25 %** powierzchni użytków rolnych.

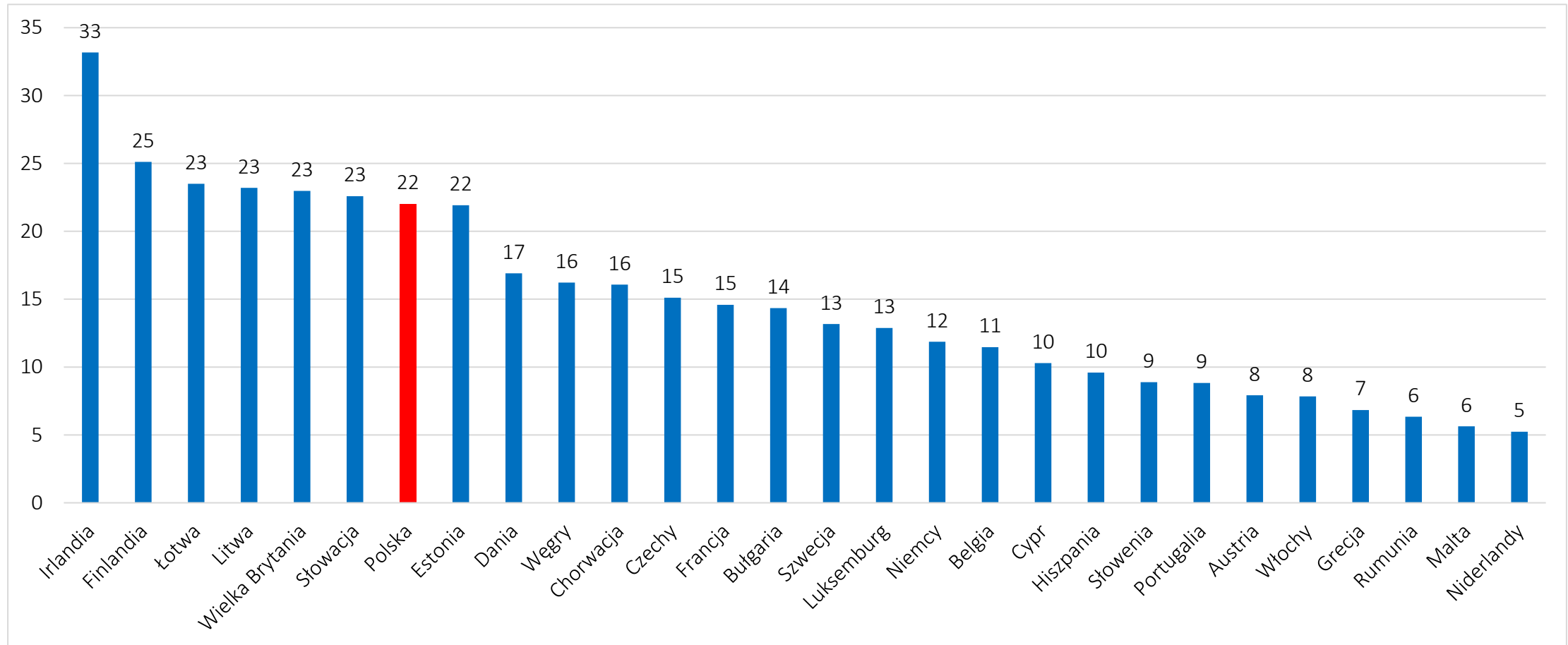
EZŁ nie jest „prawem” ale znajduje „ograniczone” odzwierciedlenie w WPR 2023-2027.

Rolnictwo polskie a EZŁ

Nie były prawdziwe upubliczniane informacje, że polskie rolnictwo **jest „przygotowane”** na implementację EZŁ ze względu na strukturę i „rzekomo” niski poziom stosowania chemicznych plonotwórczych środków produkcji:

- produktywność gospodarstw rolnych (też pracy i ziemi) w Polsce jest jedną z najniższych w UE,
- niższa niż w krajach Europy Zachodniej jest jakość gleb oraz krótszy okres wegetacji,
- relatywnie wysoki jest poziom zużycia nawozów mineralnych i antybiotyków, ale również nie niski środków ochrony roślin,
- na ogół niższa jest efektywność techniczna stosowania nawozów mineralnych,
- konieczność redukcji ich stosowania w polskim rolnictwie może skutkować większym spadkiem produkcji niż w rolnictwie krajów Europy Zachodniej czy Południowej.

Relacja kosztów ochrony roślin i nawożenia do wartości produkcji roślinnej (wartość produkcji roślinnej = 100)

Symulacja wyników produkcyjnych i
ekonomicznych rolnictwa na skutek
wdrożenia EZŁ, a głównie
Strategii od pola do stołu

Źródło: Raport „Wpływ Europejskiego Zielonego Ładu na polskie rolnictwo”, przygotowany przez:
IUNG-PIB, IRWiR PAN i Wydział Ekonomiczny UP w Poznaniu. Wyd. Polityka Insight, 2022.

Scenariusze wdrożenia podstawowych założeń *Strategii od pola do stołu*

Scenariusz I - bez Europejskiego Zielonego Ładu

Scenariusz II - wdrożenie w całości założeń EZŁ

Dodatkowe założenia:

- rolnictwo ekologiczne nie obejmie podstawowych upraw;
- wdrożeniu EZŁ będzie towarzyszył rozwój rolnictwa precyzyjnego;
- analizę wykonano w cenach roku 2021;
- przyjęto spadek powierzchni analizowanych upraw jako skutek obowiązkowego wyłączenia gruntów z produkcji.

EZł – potencjalne skutki

Wdrożenie pełnej przewidzianej w EZł redukcji ochrony roślin (50 proc.) i poziomu nawożenia (20%) **bez odpowiedniego przygotowania** spowoduje:

- spadek plonów i pogorszenie ich jakości,
- co najmniej kilkunastoprocentowy **spadek produkcji (13%)**,
- podobny **spadek dochodów** rolników **(11%)**,
- **pogorszenie bezpieczeństwa żywnościowego** w wymiarze fizycznym (mniejsza produkcja rolna) i ekonomicznym (wyższe ceny żywności),
- **utratę przewag w handlu zagranicznym** żywnością,
- wdrożenie systemu rolnictwa ekologicznego na 25% UR pogłębiłoby spadek produkcji rolnej (*produktywność ziemi w rolnictwie ekologicznym jest kilkakrotnie niższa niż w konwencjonalnym*).

Uwaga. Wyniki analizy zamieszczone w raporcie są prognozą ostrzegawczą a ich głównym celem jest wskazanie koniecznych działań i dostosowań!

EZŁ – potencjalne skutki

Relacja kosztów ochrony roślin i nawożenia do wartości produkcji roślinnej wskazuje, że istnieją uzasadnione środowiskowo i ekonomicznie przesłanki do implementacji wielu elementów EZŁ w rolnictwie polskim, tzn. można:

- zachować poziom produkcji a także go zwiększać (aspekt bezpieczeństwa żywnościowego),
- zmniejszyć zużycie chemicznych środków plonotwórczych (aspekt środowiskowy),
- poprawić efektywność techniczną wytwarzania (aspekt ekonomiczny).

➤ **Odpowiedzią na EZŁ muszą być nowoczesne technologie!**

➤ **Inwazja Rosji w Ukrainie stawia wdrożenie EZŁ w nowym świetle:**

- ✓ **podnosi wagę bezpieczeństwa żywnościowego,**
- ✓ **dowodzi konieczności wdrażanie technologii nakładooszczędnych (w tym energooszczędnych).**

EZŁ – potencjalne skutki

W pełni skuteczną metodą implementacji wymogów EZŁ jest **rolnictwo precyzyjne /rolnictwo 3.0 i rolnictwo 4.0:**

- zapewnia utrzymanie wydajności nie mniejszych niż rolnictwo konwencjonalne,
 - jest efektywne technicznie i ekonomicznie,
 - jest korzystne dla środowiska i klimatu,
- ale*
- wymaga wysokich nakładów inwestycyjnych.

EZŁ a rolnictwo precyzyjne

- Areal 50 ha UR stanowi granicę, przy której istnieje technologiczne i ekonomiczne uzasadnienie stosowania rozwiązań rolnictwa precyzyjnego.
- Wg PSR 2020 gospodarstw powyżej 50 ha UR w Polsce jest około 40 tysięcy (3%), użytkują 5 mln ha UR (35%).
- Wdrożenie zasad rolnictwa precyzyjnego to przeciętnie koszt rzędu **150-300** tys. zł na gospodarstwo (*wg cen 2021 r.*).

Szacunek sektorowy: 0,8-1,5 mld zł/rok do 2030 r.

Krajowy Plan Strategiczny dla WPR 2023-2027 a wyzwania dla rolnictwa

PS WPR a wyzwania?

Plan finansowy 2023-2027 (ceny bieżące)

Plan finansowy dotyczy lat 2023-2027 - łączny budżet obu filarów WPR wyniesie 22 218 mln euro,

- I filar -15 618 mln euro,
- II filar - 6 600 mln euro.

2 mld (+ 0,8 mld)

Przesunięcie środków (w wysokości **30%** alokacji) z II filaru na I filar spowoduje, że kwoty będą następujące:

- I filar – 17 237 mln euro,
- II filar – 4 686 mln euro.

Istotnemu **zmniejszeniu w PS WPR 2023-2027** uległa kwota środków w **II filarze** WPR, co głównie ograniczyło możliwości wspierania działań nakierowanych na cele wsparcia modernizacyjnego (w tym inwestycji z zakresu rolnictwa precyzyjnego).

PS WPR a wyzwania?

Plan finansowy 2023-2027 (ceny bieżące)

2007-2013 - 17,4 mld euro - **2,5 mld euro/1rok**

2014-2020 - 13,6 mld euro - **1,95 mld euro/rok**

2023-2027 - 7,8 mld euro - **1,55 mld euro/rok**

*Na cele inwestycyjne (modernizacyjne) – **około 50% poziomu z lat 2014-2020***

Interwencje inwestycyjne (rozwojowe) II Filara WPR 2023-2027

Interwencja	Środki UE (EFRROW) w mln [EUR]	Środki publiczne ogółem w mln [EUR]	Liczba wspieranych gospodarstw
Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacja)	421,85	767,00	4555
Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (IF)	33,00	60,00	1330
Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej	107,25	195,00	3702
Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu	174,82	317,86	7053
Razem	736,92	1339,86	16 640
Wsparcie dla małych gospodarstw	265,10	482,00	15 939

PS WPR a wyzwania

Definicja aktywnego rolnika a występowanie nierejestrowanych (ustnych) umów dzierżawy

- Przyjęcie w polskim rolnictwie granicy **5000 euro** płatności bezpośrednich [dotyczy gospodarstw do około **20 ha UR**, czyli wg PSR 2020 **86,8%** wszystkich gospodarstw pow. 1 ha, które użytkują **43,3% UR** w kraju] jako warunku definiującego aktywnego rolnika oznacza umożliwienie występowania praktyki pobierania dopłat przez gospodarstwa, które *de facto* nie prowadzą działalności rolniczej (nie są aktywnym rolnikiem).
- Brak formalnych umów dzierżaw ziemi rolniczej wpływa na:
 - ubezpieczenia rolne,
 - udział w PROW,
 - dopłaty do paliwa rolniczego,
 - udział w ekoschematach,
 - możliwości korzystania z kredytów,
 - skłonność do inwestycji, szczególnie w produkcję zwierzęcą,
 - strukturę zasiewów, stosowanie płodozmianu/zmianowania, spełnianie norm środowiskowych,
 - i in.

PS WPR a wyzwania

- Wsparcie dla **rolnictwa ekologicznego** (też istotny kontekst EZŁ)
 - wsparcie do „powierzchni ekologicznej” (czy racjonalne?)
 - wsparcie do TUZ a ekologiczna produkcja zwierzęca (obsada zwierząt),
 - czy uzasadnione jest wsparcie po okresie konwersji?
 - czy należy gospodarstwa ekologiczne dodatkowo wspierać w innych interwencjach?
- Wsparcie **ONW** – czy powinno być bezwarunkowe (głównie na terenach nizinnych)?
- Czy uzasadniona jest specjalna **płatność dla małych gospodarstw** (225 euro/ha)?
- Czy uzasadniony jest **brak** podstawowych **wymogów** w gospodarstwach do 10 ha UR?
- Czy zasadne jest dalsze utrzymywanie **rozdrobienie wsparcia** – brak racjonalnego ukierunkowania? (np. płatność do zwierząt - do 1 sztuki bydła, do 1 krowy, redystrybucyjna od 1 ha UR)

Inne wyzwania

- Rynek ziemi:
 - regulacje dot. dzierżawy rolnej,
 - uwolnienie (liberalizacja) obrotu ziemią rolniczą,
 - inne regulacje sprzyjające procesom koncentracji.
- Rozwój produkcji zwierzęcej:
 - jak wspierać?
 - regulacje (krajowe i UE) dla rozwoju produkcji zwierzęcej i lokalizacji inwestycji w produkcji zwierzęcej,
 - prowadzenie efektywnej ogólnospołecznej informacji dotyczącej produkcji rolnej, w tym produkcji zwierzęcej.
- Rozwój przetwórstwa i handlu zagranicznego:
 - poprawa jakości i budowa marek (czy i jak wspierać?),
 - umacnianie pozycji na JRE,
 - pozyskiwanie nowych nabywców i nowych rynków zagranicznych.

Inne wyzwania

- **Rozszerzenia UE i dalsze otwieranie rynków:**
 - konkurencja w okresach przejściowych i wewnątrzunijna po poszerzeniu UE,
 - konkurencja globalna,
 - problem konkurencyjności na rynku surowców rolnych,
- **Problem poprawy efektywności wytwarzania:**
 - wsparcie nowoczesnej intensyfikacji,
 - wsparcie stosowania technologii cyfrowych,
 - wprowadzenie szerszej warunkowości w większej liczbie interwencji,
 - wprowadzenie rachunkowości w rolnictwie,
 - upowszechnianie i racjonalizacja systemu ubezpieczeń rolnych,
 - rozwój systemu AKIS (w tym rola nauki i doradztwa).

Dziękuję